

OSNOVNA ŠOLA GUSTAVA ŠILIHA VELENJE
VODNIKOVA 3, 3320 VELENJE

MLADI RAZISKOVALCI ZA RAZVOJ ŠALEŠKE DOLINE

RAZISKOVALNA NALOGA

PREDSODKI DO IZBRANIH VRST ŽIVALI

Tematsko področje: PSIHOLOGIJA

Avtorica:

Maja Vrečar, 8. razred

Mentorici:

Suzana Pustinek, prof. biol.
mag. Anita Povše, prof. biol. in kem.

Velenje, 2013

Raziskovalna naloga je bila opravljena na Osnovni šoli Gustava Šiliha Velenje.

Mentorici: Suzana Pustinek, prof. biol.
mag. Anita Povše, prof. biol. in kem.

Datum predstavitve:

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD OŠ Gustava Šiliha, 2012/2013

KG predsodki / živali / fobija / strah / kača / ptičji pajek / ščurek / krastača / miš / kuščar

AV VREČAR, Maja

SA PUSTINEK, Suzana / POVŠE, Anita

KZ 3320 Velenje, SLO, Vodnikova 3

ZA OŠ Gustava Šiliha Velenje

LI 2013

IN **PREDSODKI DO IZBRANIH VRST ŽIVALI**

TD Raziskovalna naloga

OP VII, 40 s., 18 graf., 16 sl., 1 pril., 11 vir.

IJ SL

JI sl

AI Predsodki do živali se pogosto pojavijo zaradi pomanjkljivega znanja, napačnih predstav in pomanjkljivih izkušenj. Lahko so tudi posledica načina življenja in razmišljanja v določeni skupnosti. Predsodki so trdno zakoreninjeni v naši podzavesti. V raziskavi je sodelovalo 65 učencev osmih in devetih razredov, ki so bili razdeljeni v dve skupini. Prva skupina ni imela stika z živalmi, drugi skupini pa so bile predstavljene miš, krastača, ščurek, kača in ptičji pajek. Pred in po stiku z živalmi je bila v obeh skupinah izvedena anketa, ki je vsebovala 6 vprašanj. V raziskavi je bilo ugotovljeno, da neposredna izkušnja z živalmi vpliva na odpravljanje predsodkov in negativnih sodb do teh živali. Zaradi predsodkov do živali je v naravi storjeno veliko škode zaradi preganjanja in pobijanja živali.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND OŠ Gustava Šiliha, 2012/2013

CX prejudices / animals / phobia / fear / snake / tarantula / cockroach / toad / mouse / lizard

AU VREČAR, Maja

AA PUSTINEK, Suzana / POVŠE, Anita

PP 3320 Velenje, SLO, Vodnikova 3

PB OŠ Gustava Šiliha Velenje

PY 2013

TI **PREJUDICES AGAINST CHOSEN ANIMAL SPECIES**

DT RESEARCH WORK

NO VII, 40 p., 18 graf, 16 fig., 1 ann., 11 ref.

LA SL

AL sl / en

AB Prejudices against animals often occur because of lack of knowledge, wrong perception and lack of experience. They could also be a result of the way of living and thinking in a particular community. Prejudices are deeply rooted in our subconsciousness. There were 65 eight-graders and nine-graders that participated in the research. They were divided into two groups. The first group didn't have contact with animals. The second group, however, had the chance to meet five different animals: a mouse, a toad, a cockroach, a snake and a tarantula. Before and after the contact, each group took a survey that contained six questions. The research showed that an experience with animals have an effect on eliminating prejudice and negative belief about animals. A lot of harm is caused to nature because of people persecuting and killing animals, which is often caused by prejudices against animals.

KAZALO VSEBINE

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA	III
KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO GRAFOV	VI
KAZALO SLIK	VII
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	3
2.1 KAJ SO PREDSDODKI?	3
2.2 PREDSDODKI DO ŽIVALI	5
2.3 OBLIKOVANJE PREDSDODKOV	6
2.4 ODPRAVLJANJE PREDSDODKOV	7
2.5 IZPOVED LJUDI Z MOČNIMI PREDSDODKI DO ŽIVALI	8
3 METODE DELA	9
3.1 ANKETIRANJE	9
3.2 IZVEDBA EKSPERIMENTA	10
4 REZULTATI	13
4.1 REZULTATI ANKETIRANJA 1. SKUPINE	13
4.2 REZULTATI ANKETIRANJA 2. SKUPINE	20
5 DISKUSIJA	29
6 ZAKLJUČEK	34
7 POVZETEK	35
8 ZAHVALA	36
9 LITERATURA	37
10 PRILOGE	38

KAZALO GRAFOV

GRAF 1: KATERE OD NAŠTETIH ŽIVALI NE BI PRIJEL V ROKE?.....	13
GRAF 2: KATERO OD NAŠTETIH ŽIVALI SI ŽE SREČAL V NARAVI?	14
GRAF 3: KAJ BI NAREDIL, ČE BI V NARAVI SREČAL KAČO? (1. ANKETA).....	15
GRAF 4: KAJ BI NAREDIL, ČE BI V NARAVI SREČAL KAČO? (2. ANKETA).....	15
GRAF 5: KATERO OD NAŠTETIH ŽIVALI BI IMEL DOMA?	16
GRAF 6: KATERIH ŽIVALI SE TVOJI BLIŽNJI SORODNIKI BOJIJO ALI SE JIM GNUSIJO?	17
GRAF 7: TRDITVE O ŽIVALIH (1. ANKETA).....	18
GRAF 8: TRDITVE O ŽIVALIH (2. ANKETA).....	18
GRAF 9: KATERE OD NAŠTETIH ŽIVALI NE BI PRIJEL V ROKE?.....	20
GRAF 10: KATERO OD NAŠTETIH ŽIVALI SI ŽE SREČAL V NARAVI?	22
GRAF 11: KAJ BI NAREDIL, ČE BI V NARAVI SREČAL KAČO? (PRED STIKOM Z ŽIVALJO)	22
GRAF 12: KAJ BI NAREDIL, ČE BI V NARAVI SREČAL KAČO? (PO STIKU Z ŽIVALJO)	23
GRAF 13: KATERO OD NAŠTETIH ŽIVALI BI IMEL DOMA?	24
GRAF 14: KATERIH ŽIVALI SE TVOJI BLIŽNJI SORODNIKI BOJIJO ALI SE JIM GNUSIJO?	26
GRAF 15: TRDITVE O ŽIVALIH (PREDSTIKOM Z ŽIVALJO).	26
GRAF 16: TRDITVE O ŽIVALIH (PO STIKU Z ŽIVALJO).	27
GRAF 17: ŠTEVILO IZBRANIH ŽIVALI, KI JIH DEČKI NE BI PRIJELI V ROKE.	31
GRAF 18: ŠTEVILO IZBRANIH ŽIVALI, KI JIH DEKLICE NE BI PRIJELE V ROKE.	32

KAZALO SLIK

SLIKA 1: STIK Z ŽIVALJO LAHKO POVZROČI ŽELJO PO BEGU PRED ŽIVALJO (FOTO: M. VREČAR).	3
SLIKA 2: OBLIKE ODPORA (VERČKOVNIK, 1995).	4
SLIKA 3: KAČA JE ŽIVAL, KI PO RAZISKAVAH POVZROČA NAJVEČ PREDSDOKOV (FOTO: M. VREČAR)..	6
SLIKA 4: PRI ODPRVLJANJU PREDSDOKOV DO ŽIVALI JE ZELO POMEMBEN STIK Z ŽIVALJO (FOTO: M. VREČAR).	7
SLIKA 5: MIŠ (FOTO: M. VREČAR).	10
SLIKA 6: ŠČUREK (FOTO: M. VREČAR).	
SLIKA 7: KAČA (FOTO: M. VREČAR).	11
SLIKA 8: PTIČJI PAJEK (FOTO: M. VREČAR).	11
SLIKA 9: KRASTAČA (FOTO: M. VREČAR).	
SLIKA 10: MADAGASKARSKI TENREK JE BI V EKSPERIMENTU PREDSTAVLJEN KOT UVODNA ŽIVAL (FOTO: M. VREČAR).	12
SLIKA 11: DR. IZTOK TOMAŽIČ JE VSAKO IZMED ŽIVALI NAJPRED PREDSTAVIL (FOTO: M. VREČAR)..	12
SLIKA 12: NEKATERI UČENCI SO SI ŠČURKE Z ZANIMANJEM OGLEDALI (FOTO: M. VREČAR).	21
SLIKA 13: POGLED NA ŠČURKA MARIKOMU VZBUDI NEPRIJETNE OBČUTKE (FOTO: M. VREČAR).	21
SLIKA 14: OB DOTIKU SO UČENCI UGOTOVILI, DA KAČA NI SLUZASTA (FOTO: M. VREČAR).	24
SLIKA 15: MIŠKE SO PRAV "LUŠKANE" (FOTO: M. VREČAR).	25
SLIKA 16: DEKLICA NE PRENESE POGLEDA NA PAJKA.	30

1 UVOD

“Lažje je razbiti atom kot predsodek”

(Albert Einstein)

Ljudje smo že od nekdaj tako ali drugače živeli z živalmi ali pa vsaj v njihovi bližini. Z opazovanjem smo se o njih marsikaj naučili. Nekatere živali smo skozi čas udomačili za pomoč pri delu (konji, voli, osli) in izrabo njihovih »pridelkov« (govedo, drobnica, kokoši), iz drugih smo si naredili zveste spremljevalce, tretje pa smo lovili ali pa samo opazovali kot del divje narave.

Sčasoma se je človek vedno bolj oddaljeval od narave. Zaradi razvoja tehnologije se je potreba po domačih živalih spremenila: konje in vole so zamenjali traktorji, večina oblačil in obutve ni več živalskega izvora, ampak jih je zamenjal bombaž ali celo umetne mase. Vzreja živali se je skrčila skoraj izključno na vzrejo za prehrano in še to na način, ko so živali dobro skrite očem opazovalca v ogromnih tovarnah, ki jim le še težko rečemo hlevi. Hkrati se je spremenil tudi način življenja ljudi, saj večina živi v mestih in je njihov stik z naravo omejen samo še na obisk parka, živalskega vrta ali pa redke obiske pri sorodnikih na podeželju.

Zaradi redkih stikov ljudi z živalmi se v laični javnosti vedno bolj izgublja skozi zgodovino pridobljeno znanje o njih, ki pa ga nemalokrat nadomešča nekoliko ali pa celo povsem izkrivljena slika o živalih. Pojavljajo se strahovi, fobije in razni negativni predsodki, zaradi katerih navadno trpijo predvsem živali (poboji volkov, morskih psov, nezaupanje do t.i. nevarnih pasem psov) ali pa celo neomejeno zaupanje, kjer pa je žrtev navadno človek, ki ima do živali nerealna pričakovanja (divje živali kot hišni ljubljenci).

Poleg pomanjkanja stikov z živalmi, pri nastajanju in širjenju predsodkov pomagajo sredstva javnega obveščanja s senzacionalističnim načinom poročanja o posameznih dogodkih (napad živali na človeka), razni filmi (o množičnih napadih morskih psov, ptičev, kač, ...), oddaje in celo reklame (Milka: vijolična krava). Kljub vsemu pa je vir vseh teh občutkov še vedno v družini, šoli, med prijatelji.

Namen moje raziskovalne naloge je bil ugotoviti prisotnost negativnih predsodkov do živali, ki po mojem mnenju pri ljudeh že tradicionalno vzbujajo najbolj negativne občutke.

HIPOTEZE:

- ~ Udeleženci raziskave si ne želijo stikov z opazovano skupino živali, ker se jih bojijo ali do njih gojijo vsaj enega od predsodkov.
- ~ Izmed izbranih vrst živali bo med udeleženci raziskave največ predsodkov vzbudila kača.

- ~ Predsodkov so se udeleženci raziskave naučili od svojih bližnjih sorodnikov.
- ~ Pri nekaterih udeležencih raziskave bodo predsodki tako izraziti, da bodo povzročili željo po begu.
- ~ Udeleženci raziskave imajo oblikovane napačne predstave o izbranih vrstah živali.
- ~ Po stiku z živalmi bodo predsodki manj izraziti.
- ~ Stik z živalmi bo odpravil napačne predstave udeležencev raziskave o teh živalih.

2 PREGLED OBJAV

2.1 KAJ SO PREDSDODKI?

V knjigi »Premagajmo predsodke do živali« Rudi Ocepek definira predsodke kot logično neutemeljena stališča, ki jih spremljajo močna negativna ali pozitivna čustva in jih je zato težko spreminjati (Ocepek, 2012).

Ljudje imamo odpor do soljudi, živali, rastlin, stvari, celotnih narodov ... Odpori se odražajo kot neprijetni občutki (strah, gnus, stud), v najintenzivnejši obliki kot groza. Zaradi neprijetnih občutkov, ki jih človek pri tem doživi, želi čim prej odstraniti stvar, ki mu povzroča te neprijetne občutke (Verčkovnik, 1995).

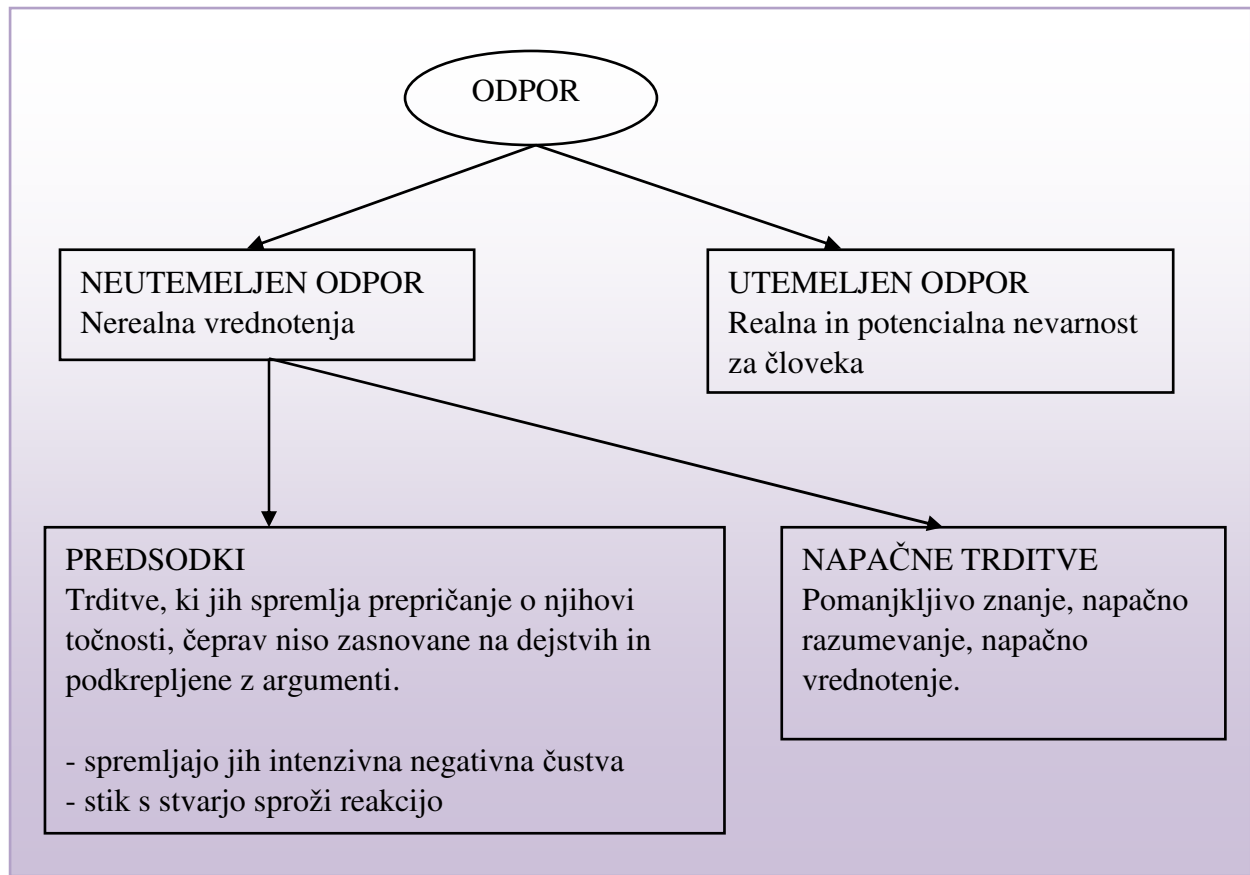
Ob stiku z neprijetno stvarjo lahko človek različno odreagira: zakriči, zamiži. Odzove pa se tako, da se začne potiti, tresti, bruhati, začne ga oblivati kurja polt, srce bije hitreje. Človek, ki ima odpor do določene stvari, ima potrebo, da v stiku z njo nekaj ukrene.

Posledica tega je, da človek:

- ohrani distanco do stvari, ki mu povzročajo odpor,
- zbeži od stvari,
- reagira agresivno, kar lahko v končni fazi pripelje tudi do uničenja stvari.



Slika 1: Stik z živaljo lahko povzroči željo po begu pred živaljo (Foto: M. Vrečar).



Slika 2: Oblike odpora (Verčkovnik, 1995).

O utemeljenem odporu lahko govorimo takrat, kadar pomeni stvar dejansko ali potencialno nevarnost za človeka. V večini primerov je tak odpor definiran kot strah za lastno varnost. Neutemeljen odpor se odraža v dveh oblikah, in sicer kot napačne trditve ali kot predsodki. Razlika med obema je v tem, da napačne trditve ne vsebujejo močne čustvene komponente, ampak le racionalno, ki je zasnovana na pomanjkljivem ali napačnem znanju, napačnem razumevanju in vrednotenju (Verčkovnik, 1995).

Predsodki, v najširšem pomenu besede, so stališča brez predhodne rzsodbe in logične osnove, ki jih spremljajo intenzivna čustva (Verčkovnik, 1995).

Strah je eno izmed pomembnih čustev, ki vpliva na naše ravnanje. Je popolnoma normalna reakcija na dejansko ali grozečo nevarnost, zato je koristno čustvo, ki nas varuje, da se ne izpostavljam pretirani nevarnosti. V strahu se organizem dobro pripravi na beg ali boj. Kadar v nevarnosti ne čutimo strahu, lahko iz tega sledijo negativne posledice. Znano je, da se otroci, ki jih starši niso opozarjali na resnično nevarnost, vedejo tvegano in se pri tem poškodujejo ali celo umrejo.

Obstajajo pa tudi namišljeni in pretirani strahovi. Pridobimo jih, ne da bi preverili njihovo smiselnost. So torej "sodbe" brez predhodnega "sojenja", zato jih imenujemo predsodki. Telo

se na namišljene in pretirane strahove odziva na enak način kot v resnični nevarnosti. Pripravi se na beg ali boj, čeprav je pravi "sovražnik" v nas samih. Močni predsodki lahko povzročijo razbijanje srca, težko dihanje, vrtoglavico, bolečine v trebuhu, slabost itn. Pri tem se v telesu izločajo stresne snovi, ki škodujejo zdravju.

2.2 PREDSDOKI DO ŽIVALI

Zelo pogosti so predsodki do živali. Vsebujejo neupravičene in neutemeljene posplošitve, ki so povezane z načinom življenja in razmišljanja v določeni skupnosti. Živalim pripisujemo negativne lastnosti, ki jih v resnici nimajo, zato bežimo pred njimi, jih preganjamo in tudi pobijamo. Predsodki do živali so lahko velika ovira v življenju posameznika, v naravi pa je zaradi njih storjeno veliko škode. Ko nam uspe premagati predsodke, lahko zaživimo veliko bolj svobodno in odgovorno.

Pri odporu do živali je pogost vzrok predsodkov izgled živali, npr. barva, oblika (»ker je dolg in tanek«). Odpor lahko povzroča tudi način premikanja (»ker se zvija«) ali vedenje (»ker ubija«). Pri predsodkih do živali se velikokrat pojavljajo agresije – preganjanje in ubijanje (Verčkovnik, 1995).

Raziskave o odnosu do živali

V šolskem letu 1984/85 je bila izvedena raziskava o prisotnosti predsodkov do živali med 85imi učenci 6. razredov. Učenci so našli 52 različnih vrst živali, do katerih čutijo odpor, strah ali oboje hkrati. Na prvem mestu najbolj nepriljubljenih živali se je znašla kača. Večina do kače čuti strah in grozo, kar v glavnem razlagajo kot ogrožanje lastne varnosti. Med najbolj nepriljubljenimi živalmi so bili še žabe, podgane, močeradi, pajki, deževniki, miši, sršeni, ose, gosenice in škorpioni. Narejena je bila tudi primerjava odgovorov med dekletimi in fanti. Dekleta navajajo v povprečju več živali, ki jim vzbujajo predsodke, kot fantje. Fante je predvsem strah in to najpogosteje pred bolečino, dekletom pa so se živali pogosteje gnusile (Verčkovnik, 1995).

Druga raziskava je bila opravljena na Oddelku za biologijo Univerze v Ljubljani v šolskem letu 1992/93. V tej raziskavi so želeli ugotoviti, ali je res kača tisti objekt, na katerega je navezano največ negotovih čustev in predsodkov ter zakaj. Ugotovili so, da imajo učenci precej zmotne predstave o kačah. Najpogostejša zmotna je, da je žival mrzla, ker ima mrzlo kri ter da ima sluzasto kožo. Omenjali so še nevaren, razcepljen jezik in dva votla strupnika ter da so vse kače strupene. Glavni vir informacij o kačah je ustno izročilo tistih ljudi, ki jih imajo otroci radi in jim zaupajo. Drugi vir znanja pa je televizija, ki lahko povzroča marsikatero zmotno predstavo. Ugotovili so, da lahko vsa negativna čustva in predsodke do kač pripišemo

pomanjkljivemu znanju, napačnim predstavam in pomanjkljivim izkušnjam (Verčkovnik, 1995).



Slika 3: Kača je žival, ki po raziskavah povzroča največ predsodkov (Foto: M. Vrečar).

2.3 OBLIKOVANJE PREDSDOKOV

Otroci se ne rodijo s strahovi do živali. Z vzgojo in zgledom jih nanje prenašajo starši, vzgojitelji, učitelji in sovrstniki. Majhni otroci predsodke pridobijo s sprejemanjem stališč svoje okolice. Predsodki so močno povezani s tradicijo, z načinom življenja in razmišljanja v določeni skupnosti. Bojijo se volka, kar izvira iz pravljic Volk in sedem kozličkov, Rdeča kapica, Trije prašički. Zanimivo je, da v živalskem vrtu resničnega volka večina ne prepozna. Različni predsodki so bolj ali manj globoko usidrani v osebnosti posameznika in zato bolj ali manj odporni na spremembe. V življenju posameznika so predsodki do živali velika ovira in zaradi njih je v naravi storjene veliko škode ter veliko preganjanih in pobitih živali. Ljudje se bojijo žuželk, pajkov, kač, krastač, psov in konjev (Furlan, 2012).

Zdi se nam, da nam nekatere živali zbuja nelagodje ali se jih celo bojimo, čeprav jih ne poznamo dobro. Vse kače se nam zdijo nevarne in strupene, vsak morski pes bi nas zagotovo ugriznil, čeprav je v resnici zelo malo napadalnih morskih psov. Po drugi strani pa je kar nekaj živali takšnih, ki so nam že vnaprej bolj pri srcu. Tako se recimo redko kdo boji delfinov in tudi slonov nas ni strah, čeprav so v resnici lahko za človeka zelo nevarni.

Predsodki se lahko oblikujejo zaradi nekega splošnega prepričanja v določeni skupnosti, čeprav ni nujno, da je to prepričanje podkrepljeno z znanjem o živalih.

2.4 ODPRAVLJANJE PREDSDOKOV

Močni logično neutemeljeni strahovi nas ovirajo pri razmišljanju, zato težko pridemo do spoznanja, da je problem v nas samih in ne v naši okolici. Kratkoročno je vzroke za težave, ki jih imamo, bolj udobno pripisati drugim, dolgoročno pa si na tak način škodujemo: lažemo sebi in svoji okolici ter si tako jemljemo moč, da bi premagali svoje strahove.

Ali si potem lahko pomagamo sami in brez tuje pomoči premagamo namišljen in pretiran strah? Lahko, a so za to potrebni primerno znanje, osebnostna zrelost in motivacija. Sposobni moramo biti, ozavestiti svoje strahove, prepoznati njihovo nesmiselnost in se odločiti, da jih premagamo. Velik del svojih težav rešimo že, ko si priznamo, da je naš strah namišljen ali pretiran in zato ni v skladju z resnično nevarnostjo. Do tega spoznanja lahko pridemo, če svojim strahovom dovolimo, da se izrazijo, da jih občutimo in potem brez občutka krivde o njih dobro razmislimo. Ko ugotovimo, da so naši strahovi logično neutemeljeni, smo pripravljeni, da se soočimo z virom svojih strahov.

Pri odpravljanju predsodkov do živali je za posameznika ključen trenutek, ko se živali dotakne. Dotik mora biti dovolj dolg, da se zave svojih predsodkov in ugotovi, da so nesmiselni.



Slika 4: Pri odpravljanju predsodkov do živali je zelo pomemben stik z živaljo (Foto: M. Vrečar).

Odpravljanje predsodkov je lažje pri otrocih kot pri odrasli osebi. Otroka je potrebno najprej pozorno poslušati in upoštevati vse, kar pove o svojih strahovih. Z otrokom se je potrebno potruditi, da bo našel pravi način, kako bo obvladal strah. Vzgojitelji ter starši pa morajo otrokom pomagati, da bodo dojeli zakaj jih je strah. Potrebno jih je opozoriti tudi, da se bodo iz tega naučili tudi nekaj novega in bodo obvladali še neznane okoliščine, ki v njih vzbujajo strahove (Preusmerite strah ..., 2013).

Tudi v ZOO Ljubljana omogočajo obiskovalcem stik z nekaterimi udomačenimi prostoživečimi živalmi, da prek izkustvenega učenja pridejo sami do spoznanj o živalih in njihovih potrebah. Učijo jih spoštovati živali, opazovati in prepoznati njihovo govorico. Z vprašanji in spodbujanjem živali k dejavnosti (hoja, hranjenje, spreminjanje barve in oblike) sami sklepajo o zakonitostih. Obiskovalci tako začutijo, da so to živa bitja, ki zaznavajo, čutijo in se tudi bojijo. Naučijo se jih spoštovati in to spoštovanje nato lahko prenesejo na vsa živa bitja in vso naravo ter jo na ta način varujejo (Vzgoja otrok, 2013).

2.5 IZPOVED LJUDI Z MOČNIMI PREDSDOKI DO ŽIVALI

Izpoved 1:

„Že od otroštva se silno bojim pajkov, počasi mi to že resnično najeda živce, saj mi onemogoča normalno življenje. Npr.: nikakor ne morem nikamor, kjer je večja verjetnost, da bom naletela na pajke, na kampiranje ali kamorkoli drugam v naravo. Na morju vedno psihiram in pregledam vse koticke, preden grem lahko mirno spat. Tudi doma imam probleme, saj se zgodi, da naletim na pajka, ko sem sama (in mož ne more takoj skočiti in pajka 'likvidirati'). Če mi ga ne uspe 'utopiti v BOKILLU' (saj resnično nimam moči, da bi ga z metlo ali bognedaj celo prijela in nesla ven) in se mi izmuzne, potem ne morem spati, imam more, da leze po meni, vse me srbi, skratka, vse skupaj mi resnično onemogoča, da bi normalno živela. Kako naj se tega strahu rešim? Naj povem, da je res hud. Ko zagledam pajka, otrpnem, po vsem telesu mi gredo mravljinici, dobesedno me strese, prvi trenutek pa se tudi zelo ustrašim“ (Izpoved ..., 2013).

Izpoved 2:

»Jaz imam grozen strah pred kačami: ne morem jih videti niti na sliki, kaj šele v ZOO-ju. Ampak strah me ni zato, ker te lahko mogoče pičijo, ampak mi ni všeč oblika. Tudi če vidim kakšno cev, vezalko, ki je zvita, me stisne! Kač res ne prenesem in ko vidim kakšno v ZOO-ju, postanem čisto trda. Ne vem od kod izvira ta strah in rada bi se ga znebila, ker je to prava nadloga. Še po gozdu se ne morem v miru sprehajati« (Izpoved 2, 2013).

3 METODE DELA

Osnovni namen raziskave je bil preverjanje predsodkov do izbranih vrst živali in odpravljanje predsodkov ter napačnih predstav z neposrednim stikom z živaljo. V raziskavi je sodelovalo 65 učencev osmih in devetih razredov OŠ Gustava Šiliha Velenje, ki sem jih razdelila v dve skupini. Obe skupini sem najprej anketirala, nato pa v drugi skupini izvedla eksperiment s predstavitvijo izbranih vrst živali, kjer je bil učencem omogočen tudi neposreden stik z živalmi. Prva skupina ni imela stika z živalmi.

3.1 ANKETIRANJE

V anketiranju je bilo vključenih 31 učencev 8. razreda in 34 učencev 9. razreda. Skupno je v raziskavi sodelovalo 65 učencev osmih in devetih razredov.

Med učence obeh 8. in 9. razredov sem dvakrat razdelila anketne liste. Učence sem razdelila v dve skupini, tako da je v vsaki skupini bil en 8. in en 9. razred. Za tako razdelitev sem se odločila, da bi bilo v obeh skupinah zastopano približno enako število učencev obeh starostnih skupin. Obe skupini sta istočasno dobili enake anketne vprašalnike.

Prvič so učenci odgovarjali na vprašanja v mesecu januarju, pred stikom z živaljo. Čez približno dva tedna pa so učenci odgovarjali na ista vprašanja, s tem, da so imeli učenci 2. skupine pred tem fizični stik z živalmi, o katerih so odgovarjali v anketi.

Pri prvi skupini sem tako testirala zanesljivost odgovorov, pri drugi pa vpliv stika z živalmi na odpravljanje predsodkov in na spremembo mnenja o določenih živalih.

Anketa je vsebovala šest vprašanj (glej Priloga A).

Prvo vprašanje: *Katere od naštetih živali ne bi prijel v roke? Zraven obkrožene živali na črto zapiši, zakaj.* S tem vprašanjem sem želela ugotoviti, ob kateri živali je učencem neprijetno in zakaj. Vprašanje je bilo z možnostjo dopisovanja, tako da je lahko vsak učenec zraven odgovora napisal svoje mnenje.

Drugo vprašanje: *Ali si katero od naštetih živali že srečal v naravi?* To vprašanje sem vključila v anketo zato, da bi ugotovila, če imajo na splošno ti učenci stike z živalmi.

Tretje vprašanje: *Kaj bi naredil, če bi v naravi srečal kačo?* Pri tem vprašanju so morali učenci povedati, kako bi se odzvali ob nepričakovanem srečanju s kačo, saj je znano, da predsodki lahko povzročajo tudi beg pred živaljo ali celo poboj. Kačo sem izbrala zato, ker po nekaterih raziskavah povzroča največ predsodkov. Učenci so lahko izbirali med štirimi podanimi odgovori.

Četrto vprašanje: *Katero od naštetih živali bi imel doma? S tem vprašanjem sem želela izvedeti, koliko učencev bi bilo pripravljeno skrbeti za eno izmed omenjenih živali (miš, kača, ptičji pajek, ščurek, krastača, kuščar) oz. da jih katera žival tudi zanima.*

Peto vprašanje: *med spodaj naštetimi živalmi obkroži tiste, ki se jih tvoji bližnji sorodniki bojijo ali se jim gnusijo.* To vprašanje je zelo pomembno pri odkrivanju predsodkov in zakaj so nastali, saj je zelo pogosto, da so prav starši in bližnji sorodniki ali drugi vzorniki razlog, zakaj ima določena oseba nekatere predsodke.

Šesto vprašanje: *S križcem označi, ali se z naslednjimi izjavami strinjaš ali ne.* Pri tem vprašanju je bilo navedenih osem trditev, učenci pa so morali označiti ali se s posameznimi strinjajo ali ne. Za tiste, ki se niso mogli odločiti, je bil na voljo tudi odgovor *ne vem*. S tem vprašanjem sem želela preveriti določene napačne predstave o izbranih živalih, ki so lahko vzrok oblikovanju predsodkov do teh živali.

3.2 IZVEDBA EKSPERIMENTA

Za izvedbo eksperimenta sem izbrala tiste živali, za katere se mi zdi, da imajo do njih moji vrstniki največ predsodkov in jih je bilo hkrati mogoče dobiti za dejansko soočenje z učenci. Tako sem za poskus izbrala naslednje živali: miš, kačo, ščurka, ptičjega pajka, krastačo in kuščarja.



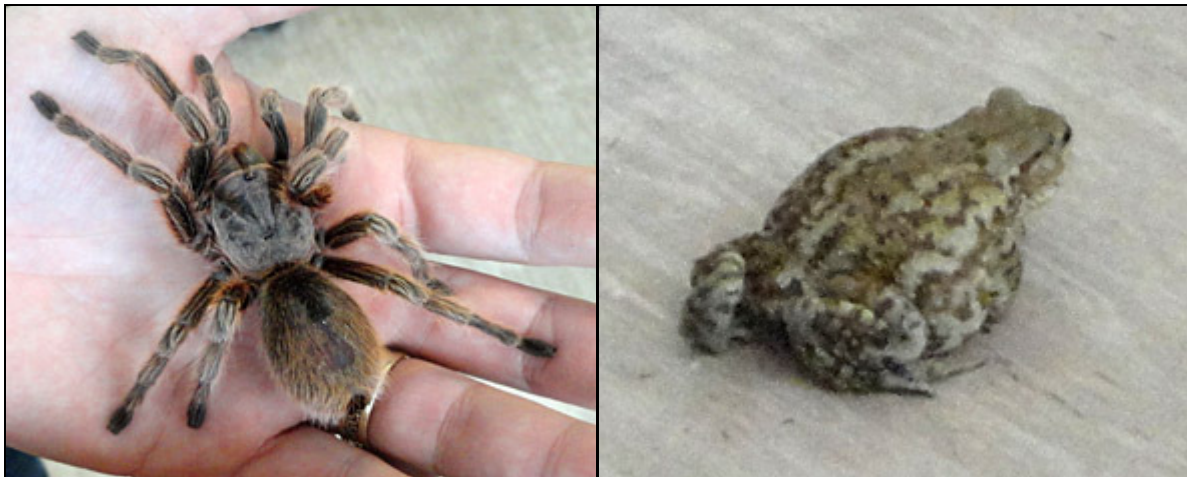
Slika 5: Miš (Foto: M. Vrečar).



Slika 6: Ščurek (Foto: M. Vrečar).



Slika 7: Kača (Foto: M. Vrečar).



Slika 8: Ptičji pajek (Foto: M. Vrečar).

Slika 9: Krastača (Foto: M. Vrečar).

18. januarja 2013 je dr. Iztok Tomažič z Biotehniške fakultete v Ljubljani prinesel živali, ki so predmet te raziskovalne naloge. V zbirki je manjkal le kuščar, saj ga g. Tomažič trenutno ni imel v vivariju. Predstavitev je začel s tenrekom, ki je po videzu podoben našemu ježu, le da je manjši in svetlejši in je za otroke zelo zanimiv. Prav tako je bilo pomembno, da med učenci ne zbuja odpora, saj sem želela, da g. Tomažiču čim bolj zaupajo. Nato je predstavil vse ostale živali, pri čemer je imel vsak učenec tudi možnost neposrednega stika.



Slika 10: Madagaskarski tenrek je bi v eksperimentu predstavljen kot uvodna žival (Foto: M. Vrečar).

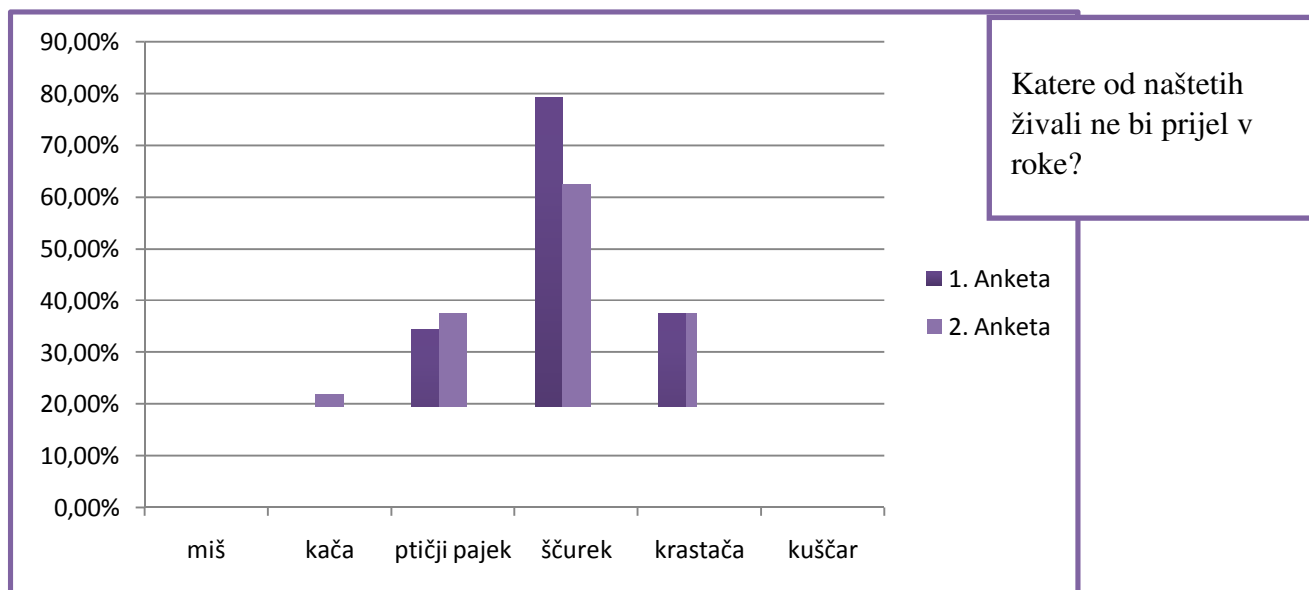


Slika 11: Dr. Iztok Tomažič je vsako izmed živali najprej predstavil (Foto: M. Vrečar).

4 REZULTATI

Za boljšo preglednost sem rezultate anket ponazorila z grafi.

4.1 REZULTATI ANKETIRANJA 1. SKUPINE

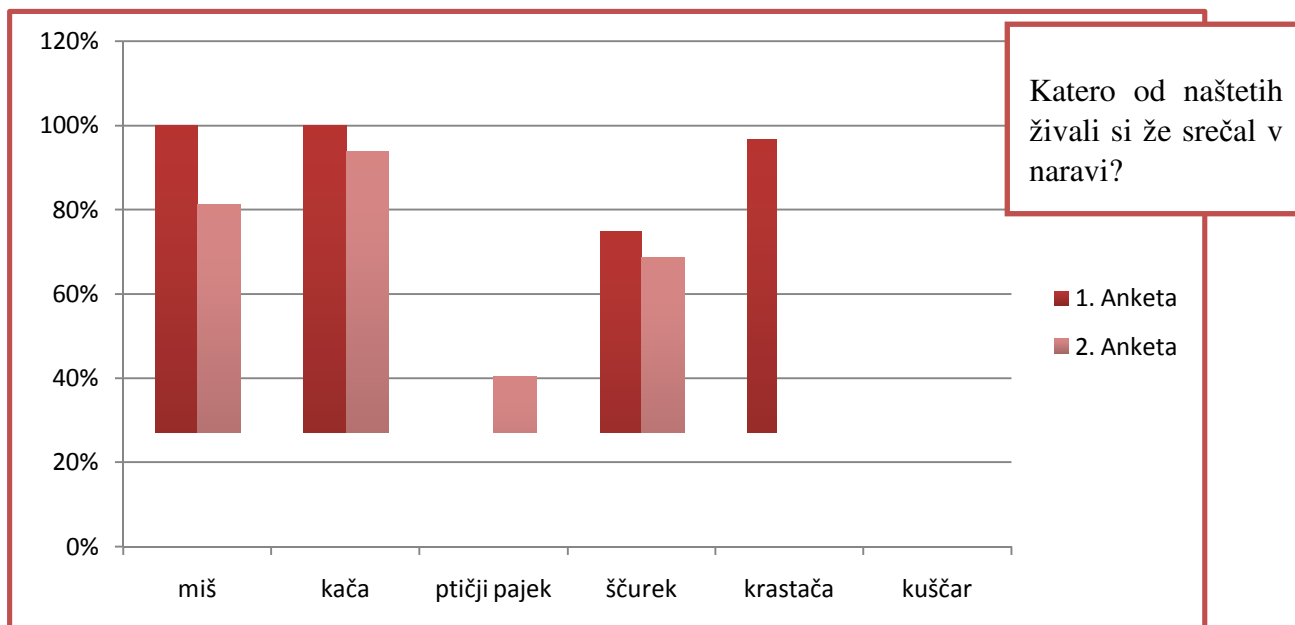


Graf 1: Katere od naštetih živali ne bi prijel v roke?

Iz grafa je razvidno, da se rezultati prvega in drugega anketiranja bistveno ne razlikujejo. Edina bolj opazna razlika je pri ščurku.

Nekateri učenci so mi omenili, da se teh živali (miš, kača, ptičji pajek, ščurek, krastača, kuščar) bojijo, ker so neprijetne na dotik, nekateri pa so prepričani, da če se dotaknejo npr. kače, jih bo ugriznila in bodo nato umrli. Tudi, če so ozaveščeni, da žival ni strupena in da ne bo ugriznila, je večina še vedno ne bi prijela v roke. Nekateri izmed teh učencev pa sploh niso prepričani, zakaj se bojijo določene živali, vedo samo, da se je bojijo.

Največ učencev ne bi prijelo ščurka, sledita mu žaba in ptičji pajek.

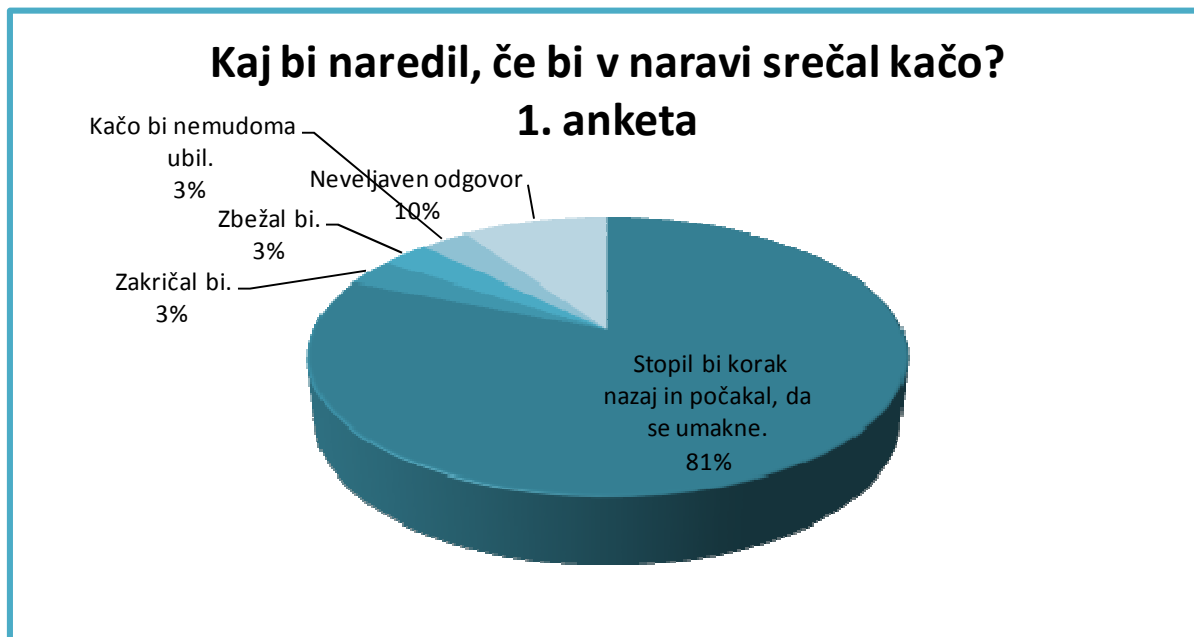


Graf 2: Katero od naštetih živali si že srečal v naravi?

S tem vprašanjem sem želela izvedeti, koliko učencev je že prišlo v stik s temi živalmi, saj so morda njihovi predsodki oz. strahovi lahko posledica slabe izkušnje ali pa se bojijo neznanega. Pričakovala bi, da se bodo odgovori učencev na to vprašanje povsem ujemali pri prvem in drugem anketiranju, saj je vmes minilo le 14 dni.

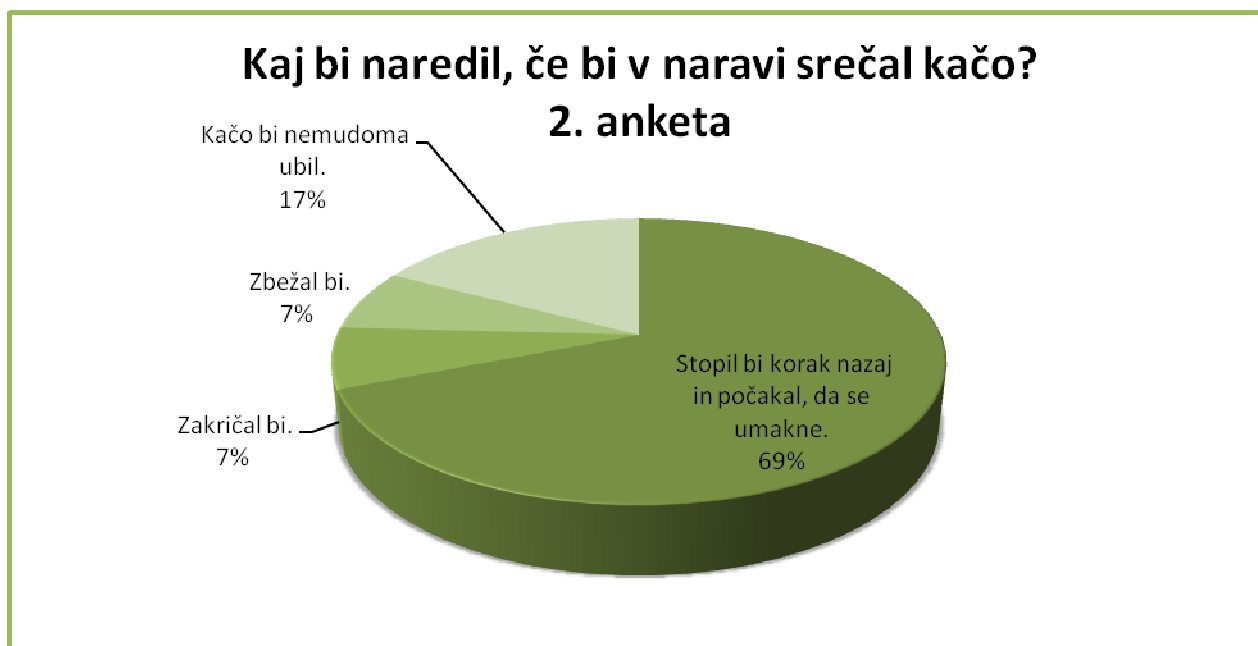
Pri tem vprašanju je mogoče zaznati neresnost učencev pri odgovarjanju na anketo. Občutne razlike med rezultati prve in druge ankete opravičujejo izvedbo dvakratnega anketiranja. Ker je težko ugotoviti, kateri rezultati so pravilni, bi bilo smiselno za to vprašanje izračunati povprečje med rezultati obeh anket. Kljub temu pa zaupam v točnost odgovorov na ostala vprašanja.

Večina učencev je že srečala miš, kačo, krastačo in kuščarja.



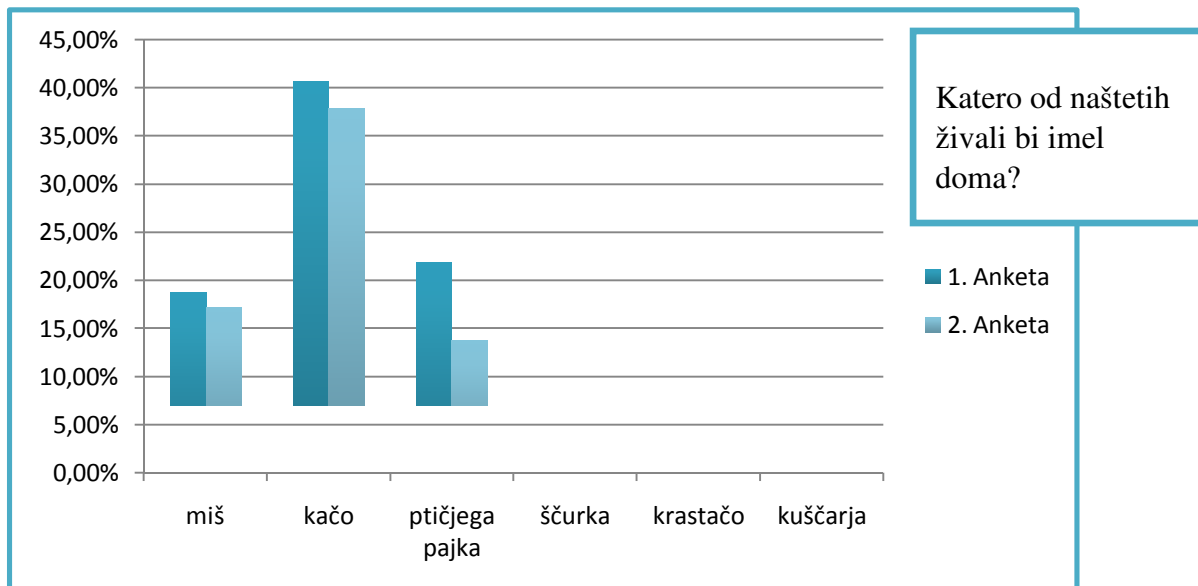
Graf 3: Kaj bi naredil, če bi v naravi srečal kačo? (1. anketa)

Pri tem vprašanju so učenci z mislimi odtavali v gozd, kjer so naleteli na kačo. Vprašanje pa je bilo, kaj bodo naredili. Tukaj so učenci večinoma odgovorili, da bi se umaknili in počakali, da se kača umakne. Med ostalimi učenci pa nekateri vprašalnika niso vzeli resno in so sami napisali kakšen neumen odgovor, ki sem ga štela kot neveljavnega. Bilo je tudi nekaj učencev, ki bi kačo nemudoma ubili, isti delež učencev pa bi v omenjeni situaciji zakričal in/ali zbežal.



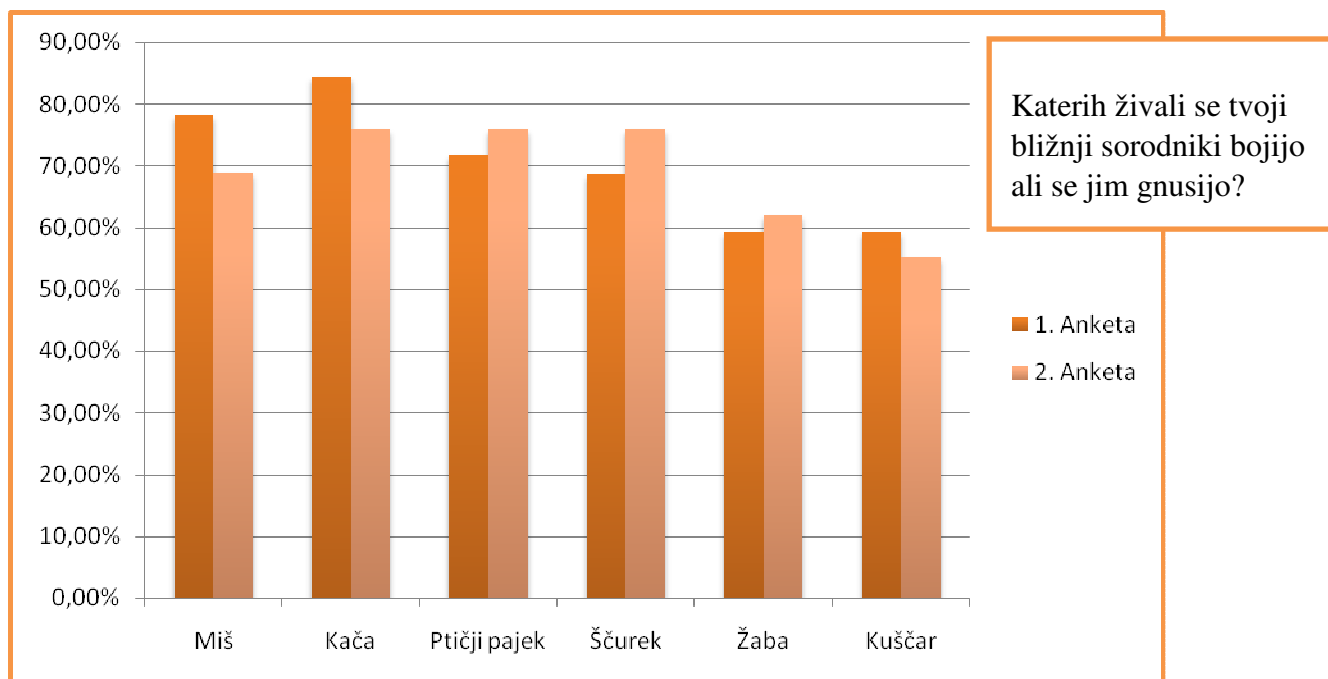
Graf 4: Kaj bi naredil, če bi v naravi srečal kačo? (2. anketa)

Pri 2. anketi bi malo manj učencev počakalo, da se kača umakne. Namesto tega bi zakričali in/ali zbežali. Na srečo tokrat ni bilo raznih neprimernih odgovorov, se je pa namesto tega povečalo število učencev, ki bi kačo ubili.



Graf 5: Katero od naštetih živali bi imel doma?

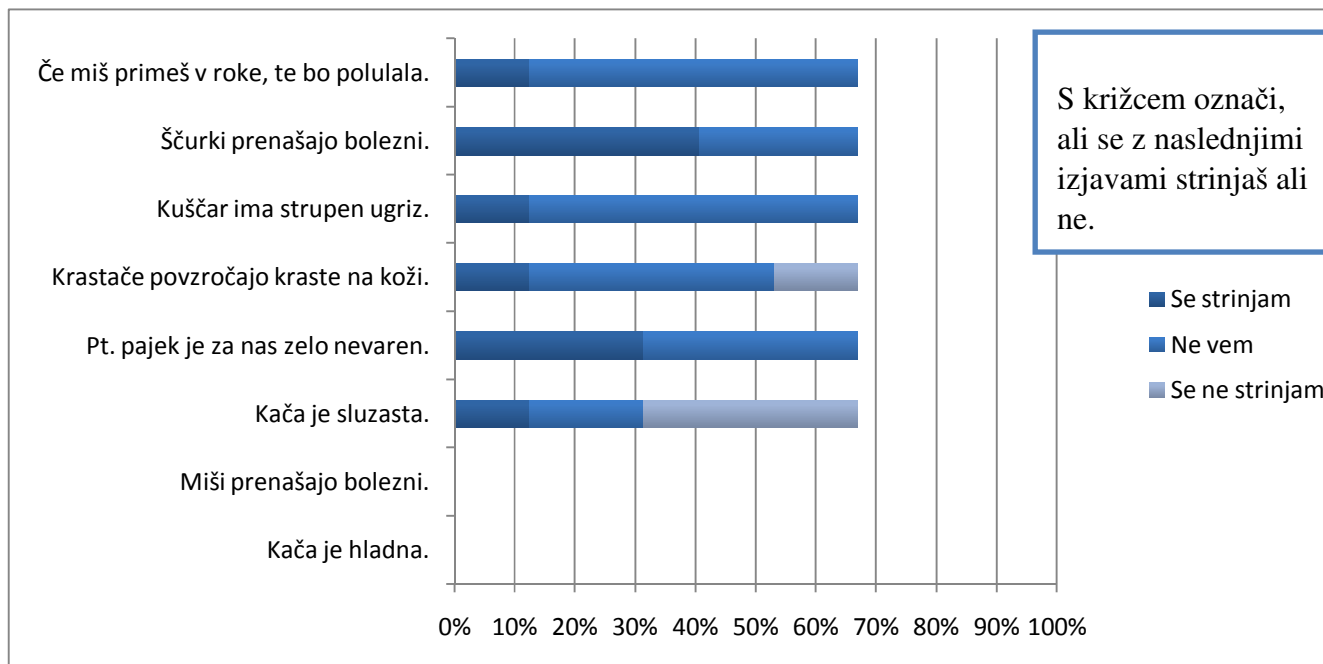
Pri tem vprašanju sem ugotavljala, koliko učencev bi imelo doma katero izmed naštetih živali. Rezultati 1. in 2. ankete se ne razlikujejo veliko. Le pri ptičjemu pajku in krastači je opazno malo večje odstopanje. Zanimivo je, da bi veliko učencev rado imelo kačo kot domačo žival. Tudi zanimanje za ščurka je pri drugem anketiranju malo narastlo.



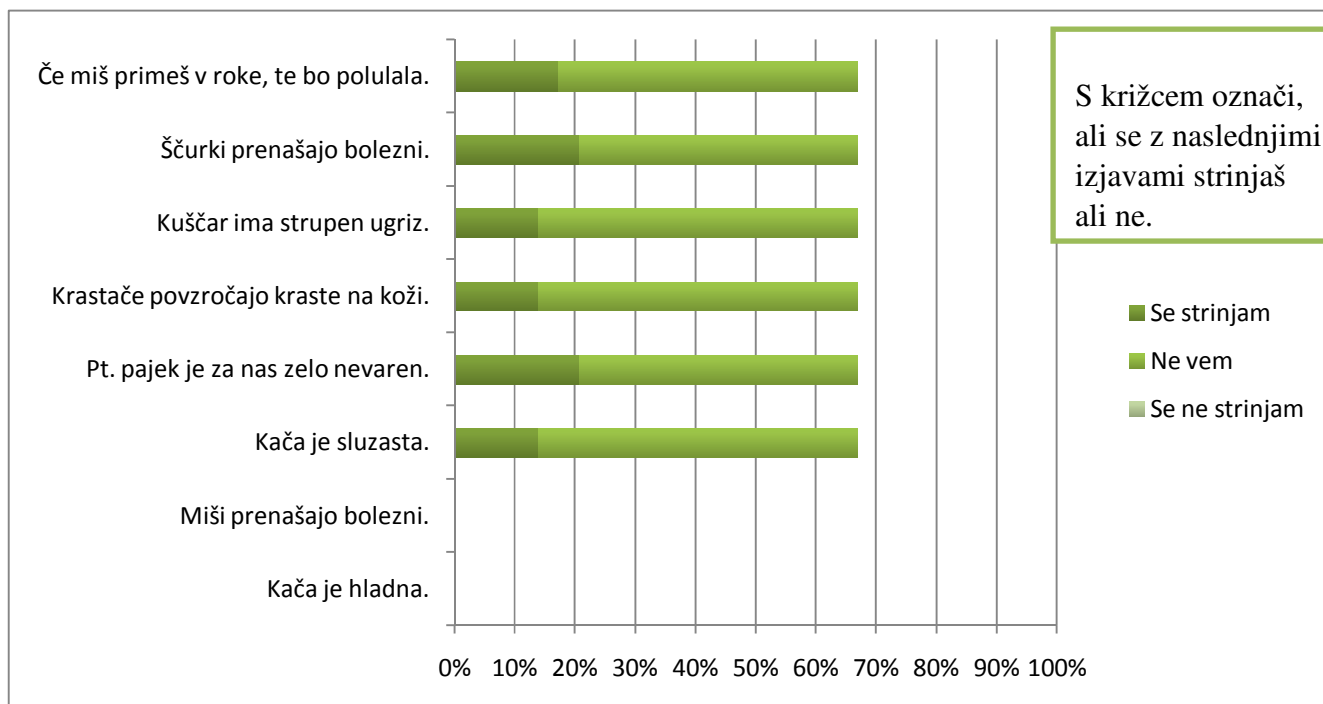
Graf 6: Katerih živali se tvoji bližnji sorodniki bojijo ali se jim gnusijo?

Verjetnost, da so se predsodki bližnjih sorodnikov do omenjenih živali v roku 14-ih dni spremenili je majhna. Kljub temu je opazno rahlo odstopanje med prvim in drugim anketiranjem. To pa lahko pojasnimo tako, da se anketirani učenec preprosto tisti trenutek ni spomnil na vse svoje sorodnike, ki gojijo predsodke do določenih živali.

Največ neprijetnih čustev pri bližnjih sorodnikih anketirancev zbujaajo kače, pajki, miši in ščurki.



Graf 7: Trditve o živalih (1. anketa)



Graf 8: Trditve o živalih (2. anketa)

S tem vprašanjem sem želela ugotoviti, kakšne predsodke imajo anketirani učenci. Seveda pa včasih posameznik ni čisto prepričan, kateri odgovor bi označil, zato sem na razpolago dala tudi odgovor »ne vem«.

Pri prvi izjavi so učenci menili, da je kača hladna. Le malo jih je obkrožilo odgovora »se ne strinjam« ali »ne vem«. Število teh dveh odgovorov je pri 2. anketi rahlo narastlo.

Odgovori naslednje izjave so pokazali, da je večina učencev prepričana, da miši prenašajo bolezen, le da to prepričanje rahlo upade pri 2. anketi, vendar še vseeno ne upade pod večino odgovorov.

Pri naslednji izjavi so rezultati pokazali, da se učenci večinoma ne strinjajo s tem, da je kača sluzasta. Vendar pa dejstvo, da se je pri 2. anketi veliko odgovorov »se ne strinjam« spremenilo v »ne vem«, kaže bolj na ugibanje pri 1. anketi.

Sledila je izjava: *Ptičji pajek je za človeka zelo nevaren*. Tukaj so bili odgovori precej raznoliki, ampak je vseeno prevladoval odgovor »ne vem«. Tudi pri 2. anketi je prevladoval ta odgovor, s tem da se je število teh odgovorov rahlo povečalo. Razlog za to je verjetno v tem, da ta žival ne živi pri nas v naravi in jo učenci slabo poznajo.

Pri naslednji izjavi »*Krastače povzročajo kraste na koži*« je, tako kot pri peti izjavi, najprej prevladoval odgovor »se ne strinjam«, pri 2. anketi pa ga je nadomestil odgovor »ne vem«.

Sledila je izjava »*Kuščar ima strupen ugriz*«, pri kateri so bili pri 1. in 2. anketi odgovori skoraj identični. Večina učencev je bilo neopredeljenih, najmanj pa se jih je strinjalo z dano izjavo.

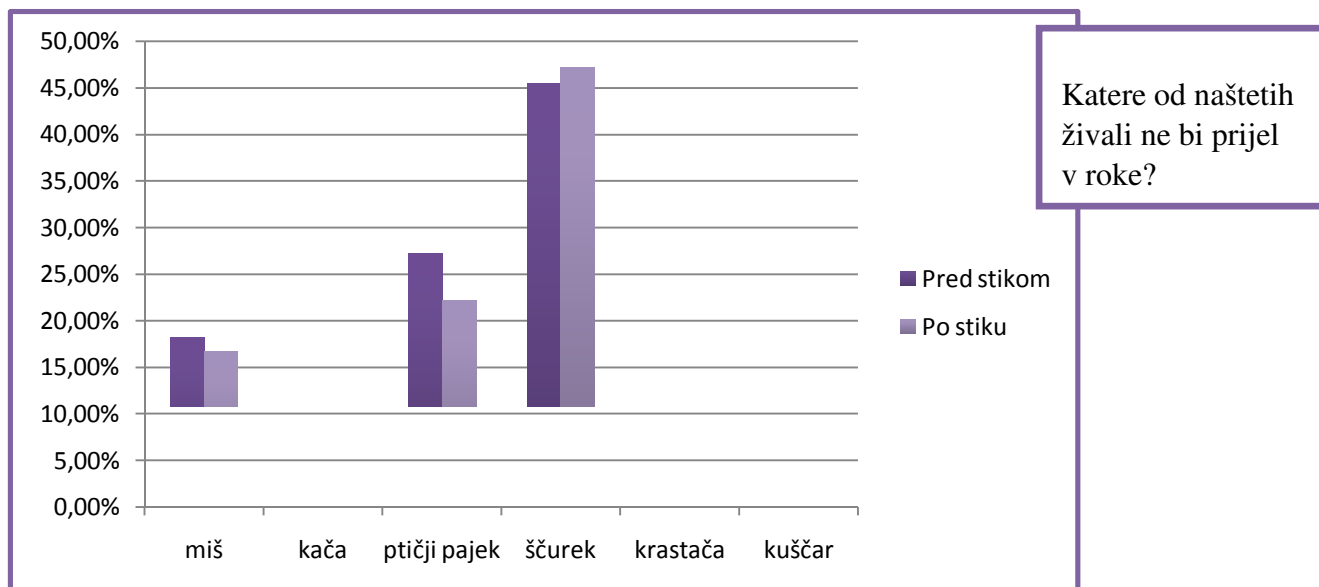
Naslednja izjava je bila »*Ščurki prenašajo bolezni*«. Tukaj je največ učencev obkrožila odgovor »ne vem«, odgovor »se strinjam« pa je imel le nekaj odgovorov manj. Pri 2. anketi pa je število učencev, ki so se z izjavo strinjali, upadlo. Namesto tega je bilo še več učencev neopredeljenih, narastlo pa je tudi število učencev, ki se z izjavo niso strinjali.

»*Če miš primeš v roke, te bo polulala*« je bila zadnja izjava. Pri 1. anketi so učenci večinoma obkrožili »ne vem«, kar pa se tudi pri 2. anketi ni bistveno spremenilo.

Če pogledamo grafa kot celoti vidimo, da se učenci glede ponujenih trditev večinoma niso opredelili, kar bi lahko pomenilo, da imajo o živalih, ki so predmet raziskave, pomanjkljivo znanje.

4.2 REZULTATI ANKETIRANJA 2. SKUPINE

Druga skupina učencev je imela pred drugim anketiranjem stik z izbranimi vrstami živali.



Graf 9: Katere od naštetih živali ne bi prijel v roke?

Tukaj sem pričakovala, da bo po stiku z živalmi manj takih učencev, ki ne bi prijeli določene živali v roke. V bistvu je število teh učencev res upadlo, ampak skoraj zanemarljivo.

Na splošno je z grafa razvidno, da je učencem najbolj neprijetno v roke vzeti ščurka, še več takih učencev pa je bilo po stiku. Razlog se verjetno skriva v tem, da so spoznali vrsto ščurka, ki ne prebiva v Sloveniji. Ta je precej večji od slovenske vrste in zato so ti ščurki tudi bolj »strašni«. Poleg tega pa se rezultati ankete pred stikom in po stiku občutno ne razlikujejo, razen dejstva, da je po stiku število učencev, ki jim je neprijetno prijeto katero od živali, rahlo upadlo.

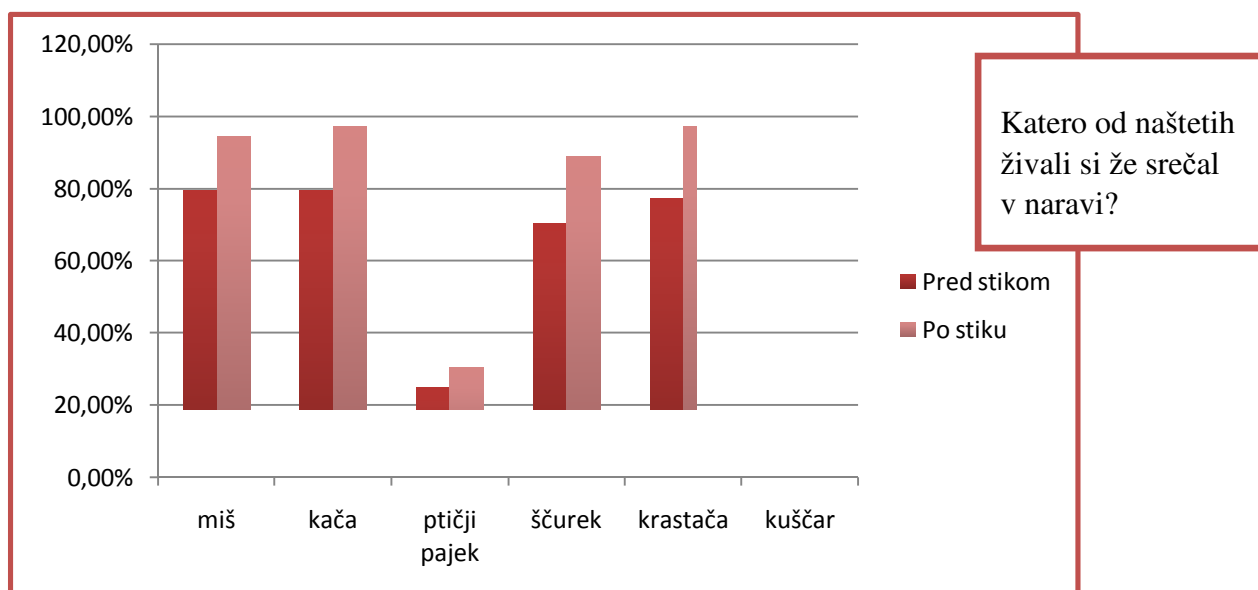
Če pogledamo procente, je iz grafa razvidno, da je posamezni odgovor obkrožilo manj kot 50% učencev, torej je manj kot polovici učencev neprijetno prijeto posamezno žival. V primerjavi s prvo skupino, je v tej skupini manj učencev, ki imajo predsodke do izbranih živali.



Slika 12: Nekateri učenci so si ščurke z zanimanjem ogledali (Foto: M. Vrečar).



Slika 13: Pogled na ščurka marsikomu vzbudi neprijetne občutke (Foto: M. Vrečar).



Graf 10: Katero od naštetih živali si že srečal v naravi?

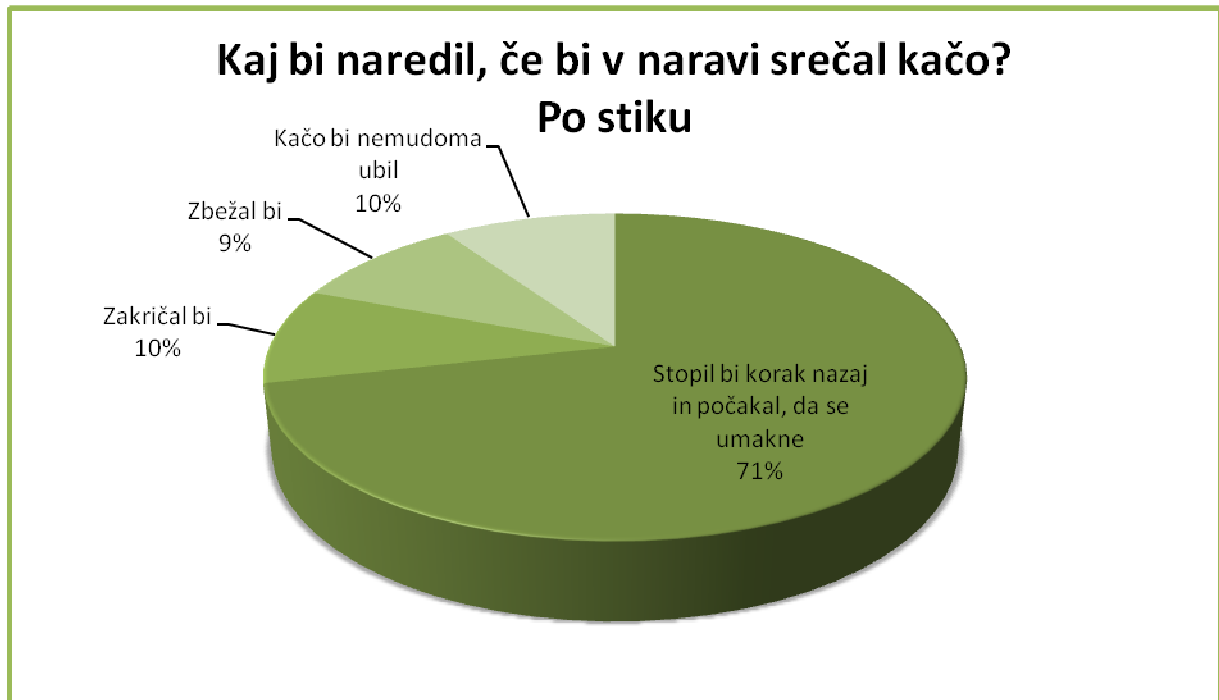
Pri tem vprašanju, v primerjavi z odgovori prve skupine, nisem pričakovala sprememb, razen če bi učenci šteli živali, ki jih je predstavil dr. Iztok Tomažič. Verjetno so to tudi nekateri učenci naredili, saj se je število učencev, ki so v naravi že srečali določeno žival, povečalo pri anketi po stiku.

Najmanj učencev je v naravi srečalo ptičjega pajka, kar je tudi logično, saj ne prebiva v Sloveniji.



Graf 11: Kaj bi naredil, če bi v naravi srečal kačo? (pred stikom z živaljo)

Pri tem vprašanju so morali učenci odgovoriti, kaj bi naredili, če bi v naravi srečali kačo. Približno polovica učencev, kar je tudi večina, je odgovorilo, da bi stopili korak nazaj in počakali, da se kača umakne. Po številu odgovorov so sledili učenci, ki bi zbežali, nato učenci, ki bi zakričali in na koncu še učenci, ki bi kačo nemudoma ubili.

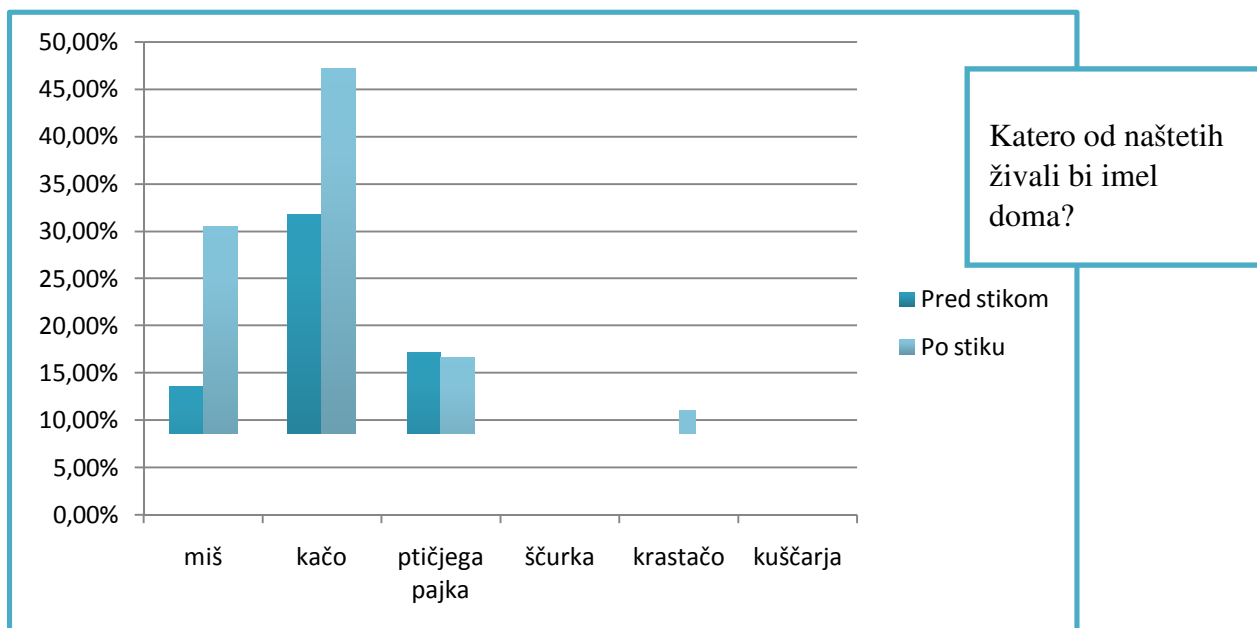


Graf 12: Kaj bi naredil, če bi v naravi srečal kačo? (po stiku z živaljo)

Kot kaže so se rezultati ankete po stiku z živaljo spremenili. Manj učencev bi zakričalo in/ali zbežalo. Namesto tega bi se raje umaknili in počakali, da se kača umakne. Zaskrbljujoče več učencev bi kačo nemudoma ubilo.



Slika 14: Ob dotiku so učenci ugotovili, da kača ni sluzasta (Foto: M. Vrečar).

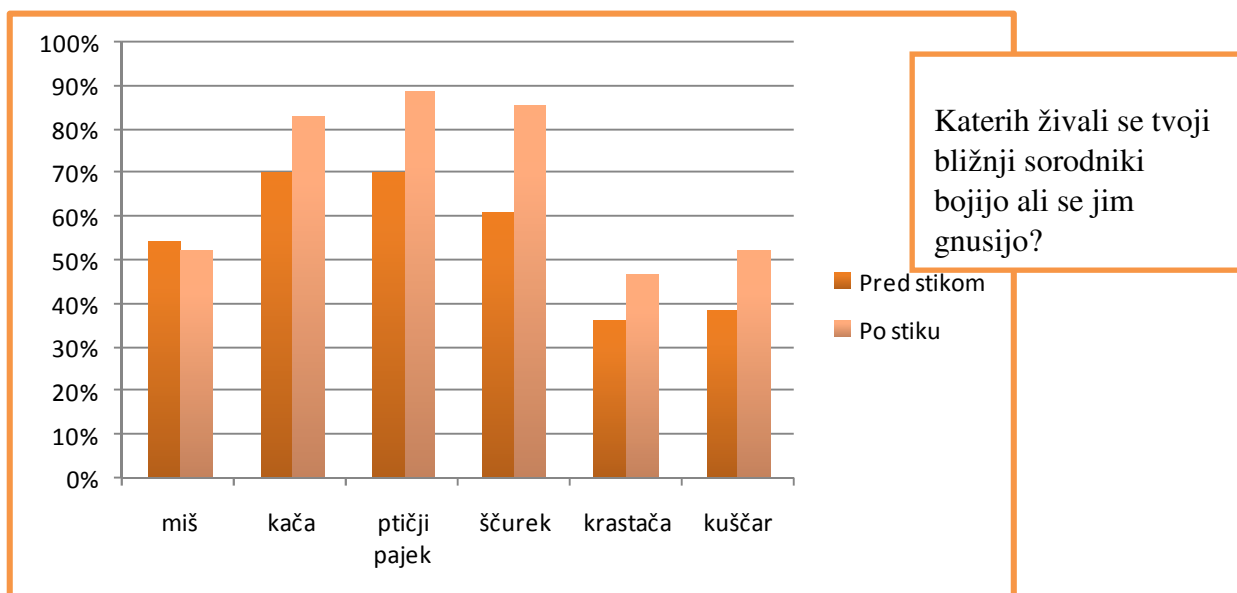


Graf 13: Katero od naštetih živali bi imel doma?

Iz grafa je najbolj opazna razlika pri številu odgovorov med obema anketama pri kači in miši. Pri izkušnji z živalmi, ki jih je prinesel dr. Iztok Tomažič, so nekateri ugotovili, da so miši »luškan« in pa da kače le niso tako strašne, kot so nekateri mislili. Poleg tega so učenci izvedeli tudi, da imajo v sodobnem času nekateri ljudje ščurka za domačo žival in očitno je to pritegnilo zanimanje nekaterih učencev.

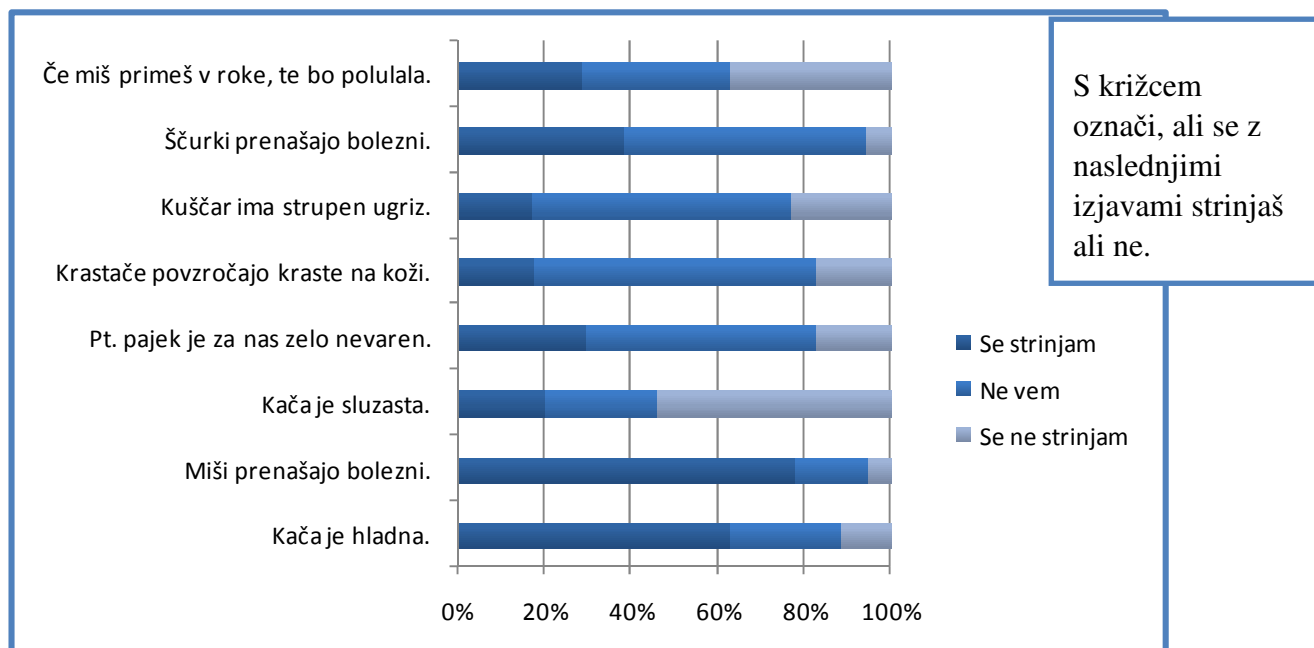


Slika 15: Miške so prav "luškan" (Foto: M. Vrečar).

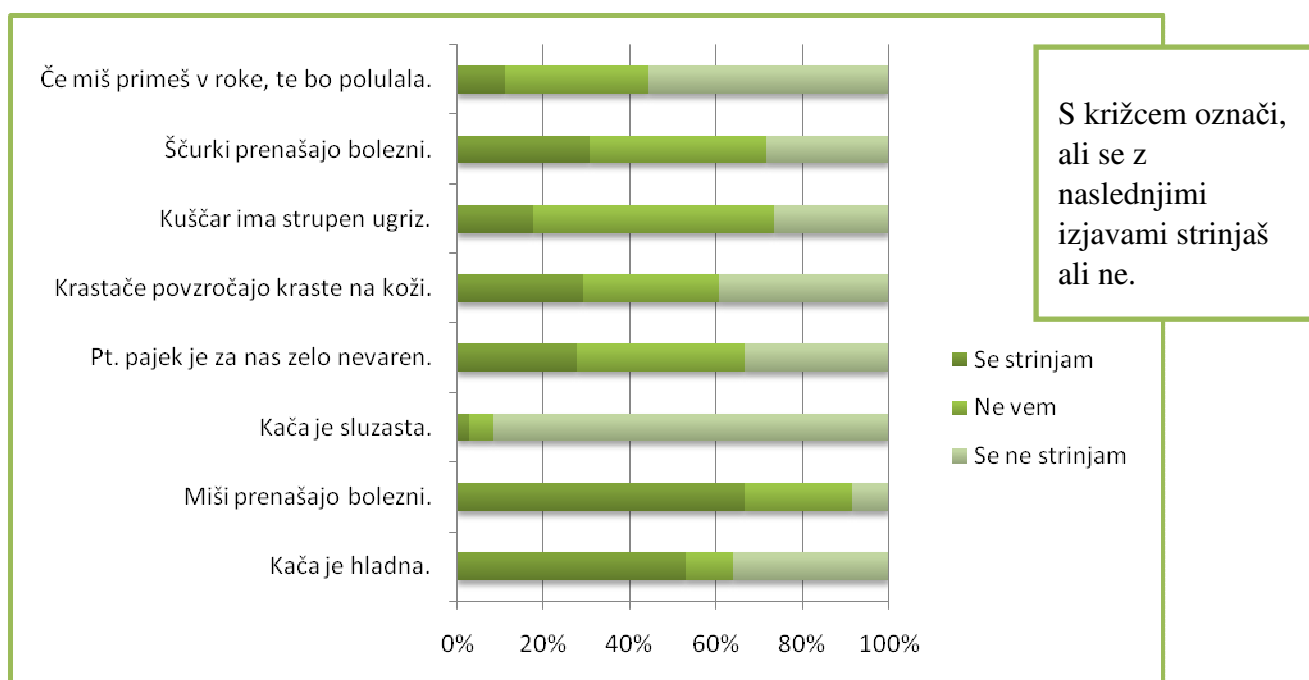


Graf 14: Katerih živali se tvoji bližnji sorodniki bojijo ali se jim gnusijo?

Tudi pri tej skupini imajo bližnji sorodniki precej predsodkov do živali. Iz grafa je razvidna tudi večja razlika med rezultati ankete pred in po stiku z živalmi. Rezultati ankete pred stikom so pokazali, da se bližnji sorodniki najbolj bojijo oz. se jim gnusijo kače in ptičji pajki. Rezultati ankete po stiku za živalmi pa so pokazali, da je še vedno najbolj »nagnusna« oz. »strašna« žival ptičji pajek, poleg tega pa sta še precej »neprijazna« kača in ščurek. Moram priznati, da je takšna razlika prav presenetljiva in verjetno ne odraža čisto realnega stanja.



Graf 15: Trditve o živalih (predstikom z živaljo).



Graf 16: Trditve o živalih (po stiku z živaljo).

Pri tej skupini sem ravno tukaj pričakovala največjo razliko med anketama.

Že pri prvi izjavi so opazne rahle razlike. Pri anketi, ki so jo učenci reševali pred stikom z živaljo, se je večina učencev strinjala, da je kača hladna, ostali učenci pa so večinoma obkrožili odgovor »ne vem«. To se je kasneje spremenilo. Število učencev, ki so se z izjavo strinjali, je upadlo ampak ne pod večino, upadlo je tudi število neopredeljenih učencev, namesto tega pa je narastlo število učencev, ki se z izjavo niso strinjali.

Pri naslednji izjavi se rezultati niso preveč spremenili, opazno je le, da je upadlo število učencev, ki se strinjajo, da miši prenašajo bolezni, namesto tega so tisti učenci raje obkrožili odgovor »ne vem«.

Sledila je izjava »Kača je sluzasta«.Pri te izjavi je razlika najbolj opazna. Na začetku je prevladoval odgovor »se ne strinjam«, s približno 50% odgovorov. Preostanek je bil približno enakomerno razdeljen med druga dva odgovora. Pri anketi po stiku z živaljo pa je število učencev, ki se z izjavo niso strinjali, skočilo na kar 91%. Tistih ostalih 9% pa je nato bilo razdeljenih med ostala dva možna odgovora.

Naslednja izjava je trdila, da je ptičji pajek za človeka zelo nevaren. Pri anketi pred stikom z živalmi je okoli polovica učencev označila odgovor »ne vem«. Pri naslednji anketi pa so se rezultati precej enakomerno razporedili, vendar še vseeno prevladuje isti odgovor.

Tudi pri izjavi »*Žabe povzročajo kraste na koži*« je prevladoval ta odgovor, ostala dva odgovora pa je zastopalo približno enako število učencev. Pri anketi po stiku pa se učenci večinoma niso strinjali z izjavo. V bistvu so bili odgovori med seboj precej izenačeni, ampak je vseeno največ bilo takih učencev, ki so obkrožili odgovor »se ne strinjam«.

Kuščar ima strupen ugriz je bila sledeča izjava. Rezultati obeh anket se skoraj nič niso razlikovali (verjetno zato, ker učenci niso imeli možnosti srečati kuščarja v živo) in tako je prevladoval odgovor »ne vem«.

Naslednja izjava je bila: *Ščurki prenašajo bolezni*. Pri anketi pred stikom je prevladoval odgovor »ne vem«, nato je bilo malo manj izbranih odgovorov »se strinjam« in čisto malo učencev je ostalo, ki se z izjavo niso strinjali. Pri anketi po stiku pa so se rezultati rahlo spremenili: manj učencev je izbralo odgovor »ne vem« (ampak še vseeno prevladuje), rahlo e upadlo število učencev, ki so se z izjavo strinjali, namesto tega pa je rahlo narastlo število učencev, ki se z izjavo niso strinjali.

Zadnja izjava pa je trdila, da če miš primeš v roke, te bo polulala. Pri anketi pred stikom so bili odgovori zelo raznoliki, zato je težko določiti večino. Pri rezultatih ankete, ki so jo reševali učenci po stiku z živalmi, pa je že od daleč vidno, da se večinoma učenci niso strinjali z izjavo. To pa verjetno zato, ker so tistega petka, ko jim je dr. Iztok Tomažič predstavil živali, med drugim lahko videli, da miši ne čakajo samo na to, kako se bodo lahko polulale na človeške dlani. Vseeno pa je še ostalo nekaj učencev, ki so izbrali odgovor »ne vem«, zelo malo pa se je še vedno strinjalo z izjavo.

5 DISKUSIJA

Predsodki do živali so zelo pogosti. Vsebujejo neupravičene in neutemeljene posplošitve, ki so povezane z načinom življenja in razmišljanja v določeni skupnosti. Osnovni namen moje raziskave je bil preverjanje predsodkov do izbranih vrst živali in odpravljanje predsodkov ter napačnih predstav z neposrednim stikom z živaljo.

Večina učencev je na predstavitvi izbranih vrst živali uživala. Bili so zadovoljni, da so lahko od blizu spoznali nekaj zanimivih živali, ki jih morda drugače s take bližine nikoli ne bi. Željno so poslušali zelo zanimivo razlago dr. Iztoka Tomažiča o prisotnih živalih. Zaporedje predstavitve živali je bilo glede na pričakovano priljubljenost živali s strani učencev. Začeli smo z »ljubkim ježkom«, tenrekom, ki je v učencih zbudil pozitivne občutke. Sledili so manj priljubljeni krastača, miške in ščurek. Pri ščurku je zanimivo kako so se ga praktično vsi prisotni brez težav dotaknili, dokler niso vedeli česa se dotikajo. Dr. Tomažič je namreč žival skrnil v svoje dlani, tako da so učenci videli samo del hrbtnega oklepa. Ob razkritju živali pa je večina učencev kar poskočila. Pri tej živali je izmed negativnih čustev prevladoval gnus.

Sledil je stik s kačo. Po zagotovitvi dr. Tomažiča, da kača ni strupena, se jo je večina učencev tudi dotaknila. Izjema je bilo nekaj deklet, ki tudi po daljšem nagovarjanju tega niso storile. Tukaj se potrди moja prva hipoteza, da si udeleženci raziskave ne želijo stikov z živaljo, ki se je bojijo. Hkrati pa je bila ovržena moja druga hipoteza, saj je bil odpor do ščurka večji kot do kače.

Kot zadnji je bil predstavljen ptičji pajek. Zaradi ranljivosti živali se je v tem primeru pajek dotaknil učencev in ne obratno. Dr. Tomažič je na roko posameznega učenca postavil nogo pajka, medtem ko je žival držal v svojih rokah. Verjetno je bilo tudi zaradi tega zelo malo učencev, ki niso želeli stika.

Iz ankete je težko ugotoviti izvor predsodkov pri učencih. Če primerjamo graf 1 z grafom 6 oz. graf 9 z grafom 14, vidimo, da imajo bližnji sorodniki dosti več predsodkov kot učenci. Hkrati pa si je težko zamisliti slabo izkušnjo kot izvor predsodkov do izbranih vrst živali, pa tudi učenci sami jih ne navajajo. Izjema je kača, do katere pa učenci ne kažejo pretiranega odpora, saj pri obeh anketiranih skupinah prednjači kot zelena domača žival (grafa 5 in 13). S tem bi lahko vsaj posredno potrdili mojo tretjo hipotezo.

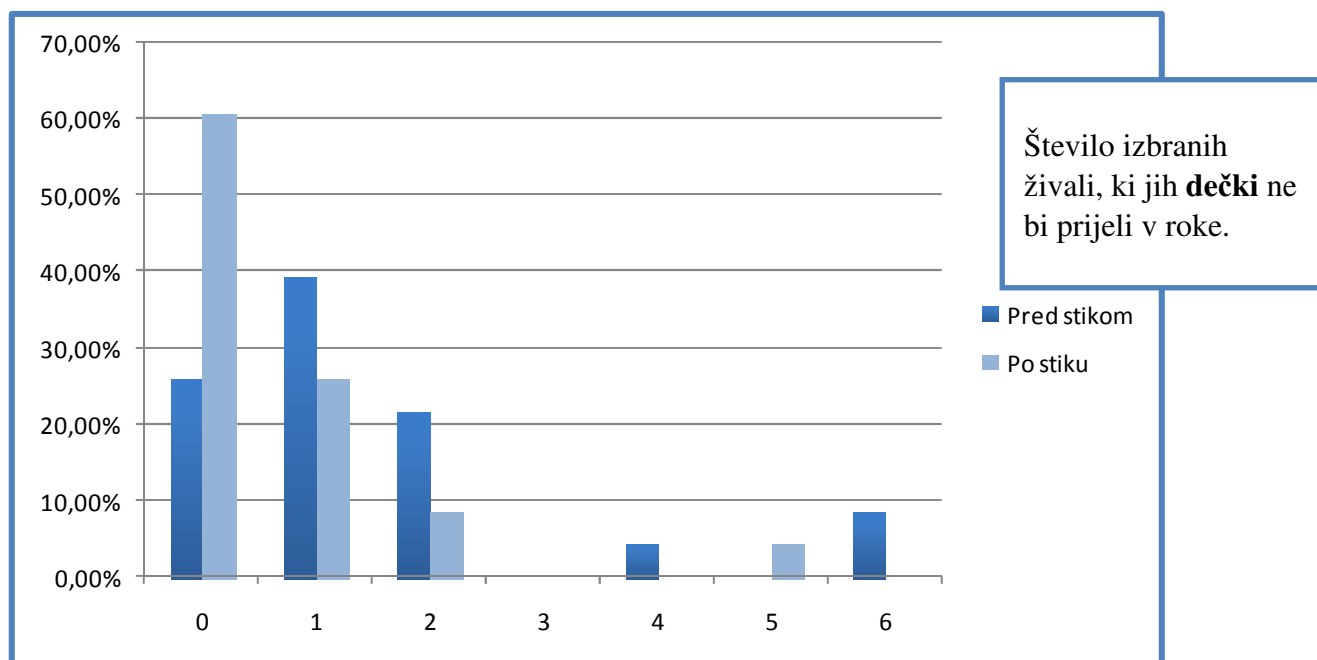
Pogled na posamezne živali je izzval nekaj skrajnih odzivov: dve deklici sploh nista prenesli pogleda na pajka (slika 16), precej pa jih je splezalo na stol, ko so na tleh zagledali ščurka. S tem je bila potrjena moja četrta hipoteza, saj lahko opisana dejanja razumemo kot poskus bega pred živaljo, s katero nočejo imeti stika.



Slika 16: Deklica ne prenese pogleda na pajka

Moja peta hipoteza, da imajo udeleženci raziskave oblikovane napačne predstave o izbranih vrstah živali, se je potrdila že pri odgovarjanju na prvo vprašanje. Učenci so kot razlog zakaj katere izmed živali ne bi prijeli v roke, navedli zelo različne razloge, med katerimi izstopajo »ker je ogabna«, »je neprijetna na dotik«, »kača me bo ugriznila«. Tudi odgovori na šesto vprašanje potrjujejo hipotezo o napačnih predstavah o izbranih živalih (grafa 7 in 15).

Rezultati ankete za prvo vprašanje pri drugi skupini me niso prepričali, da so bili predsodki do izbranih živali po stiku z njimi manj izraziti. Da bi lahko potrdila mojo šesto hipotezo in nekaj objavljenih raziskav s tega področja, sem odgovore znova analizirala. Tokrat me ni zanimalo samo katerih živali učenci ne bi prijeli, ampak koliko izmed izbranih živali jih posamezen učenec ne bi prijel. Rezultati so razvidni iz grafov 17 in 18. Nedvomno hipoteza velja za dečke, kjer se je število učencev, ki po stiku nima več težav z nobeno izmed izbranih živali, več kot podvojilo (graf 17).

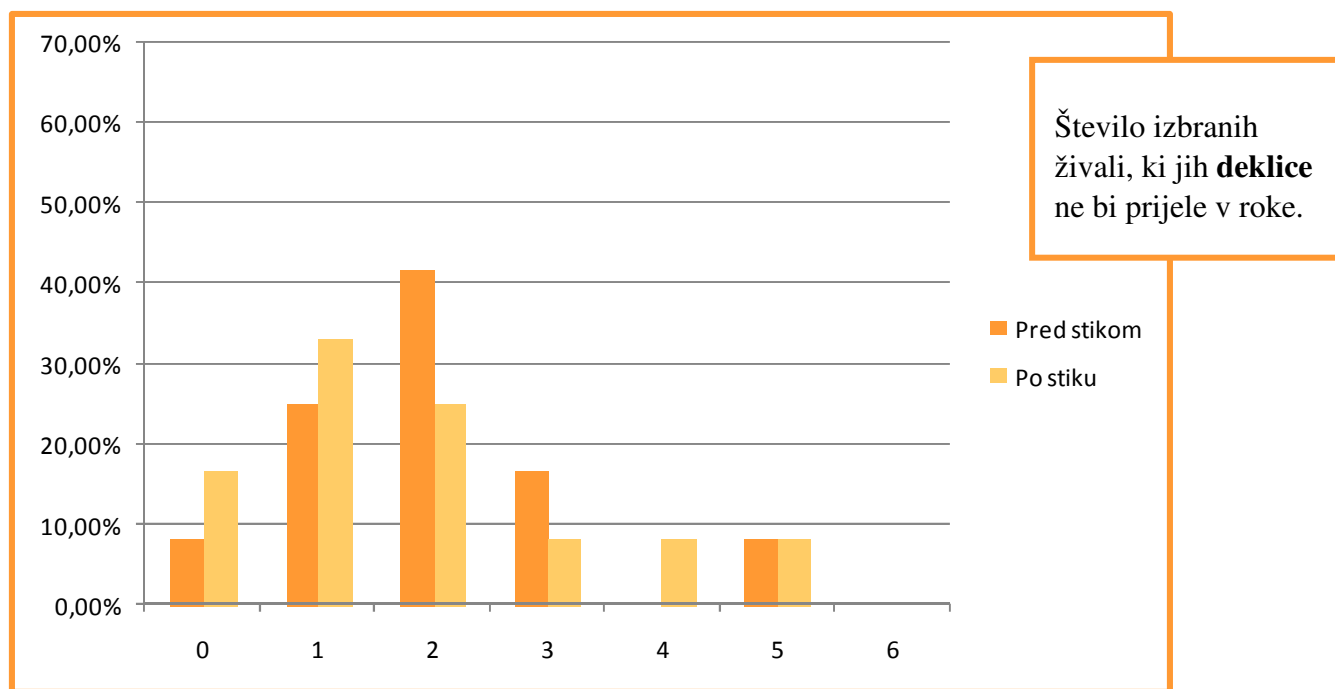


Graf 17: Število izbranih živali, ki jih dečki ne bi prijeli v roke.

Legenda:

- 0 - deček se dotakne vseh živali
- 1 - ne dotakne se ene živali
- 2 - ne dotakne se dveh živali
- 3 - ne dotakne se treh živali
- 4 - ne dotakne se štirih živali
- 5 - ne dotakne se petih živali
- 6 - ne dotakne se nobene živali

Drugače pa je pri deklicah. Če upoštevamo, da je v raziskavi sodelovalo polovico manj deklic kot dečkov, in je torej vzorec za to analizo zelo majhen, je jasno, da je tukaj pozitiven vpliv stika z živalmi zanemarljiv, v posameznih primerih pa je bil vpliv celo negativen. Dve deklici sta po poskusu stika z živalmi celo ugotovili, da kljub trudu dr. Tomažiča stika z veliko živalmi ne moreta izvesti, čeprav sta bili predhodno pri odgovarjanju na anketna vprašanja prepričani, da z večino izmed živali ne bo težav.



Graf 18: Število izbranih živali, ki jih deklice ne bi prijele v roke.

Legenda:

- 0 - deklica se dotakne vseh živali
- 1 - ne dotakne se ene živali
- 2 - ne dotakne se dveh živali
- 3 - ne dotakne se treh živali
- 4 - ne dotakne se štirih živali
- 5 - ne dotakne se petih živali
- 6 - ne dotakne se nobene živali

Če pa si ogleđamo odgovore na 3. in 4. vprašanje, lahko rečemo, da je bil vpliv stika z živalmi vendarle precej pozitiven. Kar nekaj učencev bi po stiku drugače (pravilneje) odreagiralo, če bi v naravi naleteli na kačo (grafa 11 in 12). Še bolj prepričljiv pa je graf 13, ki prikazuje, da bi si po stiku z živalmi precej več učencev za domačo žival izbralo eno izmed prikazanih živali.

Iz grafov 15 in 16 je razvidno, da je stik z živalmi nekoliko odpravil napačne predstave udeležencev raziskave o teh živalih, vendar res samo malo. Mogoče se razlog za to skriva v obliki vprašanj, ki bi morala biti bolj nedvoumna in ozko usmerjena. Npr.: »vsi ščurki oz. miši prenašajo nam zelo nevarne bolezni«, ali »pri nas živeči kuščarji imajo strupen ugriz« saj npr. vsaka žival lahko prenaša kakšno bolezen, ni pa seveda nujno, da se lahko tudi človek okuži z njo. V svetu tudi verjetno obstajajo kuščarji s strupenim ugrizom, kar pa ne velja za Slovenijo.

Rezultati anket so večinoma potrdili zastavljene hipoteze in ujemanje ugotovitev s podobnimi raziskavami drugih avtorjev. Pokazali so tudi, da je »blage« predsodke relativno lahko odpraviti, saj so navadno posledica neznanja in pomanjkanja izkušenj. Veliko težje pa je s

predsodki, ki so že davno prešli v hud strah ali celo fobijo. Zato mislim, da bi bilo pametno predsodke vseh vrst prepoznati čimprej in jih poskušati odpraviti dokler so še »blagi«.

6 ZAKLJUČEK

Več kot polovica mojih vrstnikov (učencev osmih in devetih razredov) goji predsodke do izbranih vrst živali. V nasprotju s splošnim prepričanjem, da največ tovrstnih težav povzročajo kače, pri mojih vrstnikih prednjačijo ščurek, pajek in miš oz. krastača (v tem vrstnem redu). Poleg neopredeljenega strahu, učenci kot razlog zakaj ne želijo imeti stika z določeno živaljo, navajajo predvsem »ker je ogabna, nagnusna«, »ker je neprijetna na dotik«.

Učenci so večino živali, ki sem jih izbrala za raziskavo, v naravi že srečali. Razen ptičjega pajka.

Udeleženci raziskave, pri katerih so predsodki močneje izraženi, si stika z živaljo, ki jim vzbuja neprijetne občutke, niso želeli. Še več: njihovi predsodki so pri njih povzročili celo željo po begu.

Po vodenem stiku z izbranimi vrstami živali in po pridobitvi nekaj novih znanj o njih, so postali predsodki pri večini sodelujočih manj izraziti. Pri tem je postalo jasno, da je veliko predsodkov do izbranih vrst živali posledica napačne predstave o njih, pomanjkljivega znanja in vpliv bližnje okolice v kateri učenci živijo.

Rezultati te raziskovalne naloge kažejo na relativno veliko prisotnost strahu in predsodkov do izbranih vrst živali. Pragtako sem bila priča enostavni odpravi teh težav pri učencih, pri katerih odpor ni zelo močan. Glede na objavljene raziskave drugih avtorjev, je očitno, da ta problem ni nastal z mojo generacijo. Zato mislim, da bi bilo pametno v šolski, ali pa še boljše v predšolski, sistem uvesti načrtno izpostavljanje stikom z živalmi, ki pri otrocih povzročajo največ slabih občutkov. Na ta način bi si dolgoročno zagotovili bolj živalim in naravi nasploh naklonjene državljane, ki so dokazano bolj strpni in pozitivni ljudje.

7 POVZETEK

Strah je eno izmed pomembnih čustev in je popolnoma normalna reakcija na dejansko ali grozečo nevarnost. Je koristno čustvo, ki nas varuje, da se ne izpostavimo pretirani nevarnosti. Obstajajo pa tudi namišljeni in pretirani strahovi. Pridobimo jih, ne da bi preverili njihovo smiselnost. So torej sodbe brez predhodnega sojenja, zato jih imenujemo predsodki. Telo se na predsodke odziva na enak način kot v resnični nevarnosti. Pripravi se na beg ali boj, čeprav je pravi sovražnik v nas samih. Močni predsodki lahko povzročijo razbijanje srca, težko dihanje, vrtoglavico, bolečine v trebuhu, slabost itn.

Zelo pogosti so predsodki do živali. Vsebujejo neupravičene in neutemeljene posplošitve, ki so povezane z načinom življenja in razmišljanja v določeni skupnosti. Živalim pripisujemo negativne lastnosti, ki jih v resnici nimajo, zato bežimo pred njimi, jih preganjamo in tudi pobijamo.

V raziskavo je bilo vključenih 5 različnih vrst živali, ki v ljudeh večkrat sprožijo odpor. Miš, krastačo, ščurka, kačo in ptičjega pajka sem predstavila 44-im učencem, ki so z izbranimi vrstami živali imeli neposreden stik. Preverjala sem njihovo mnenje pred stikom in po njem, prav tako pa sem njihovo mnenje preverjala tudi s testno skupino enako starih učencev, ki niso imeli stika z živalmi. Ugotovila sem, da je neposredna izkušnja z živalmi vplivala na odpravljanje predsodkov do teh živali in tudi na odpravljanje nepravilnih, večinoma negativnih sodb.

Predsodki do živali so lahko velika ovira v življenju posameznika, v naravi pa je zaradi njih storjeno veliko škode. Ko nam uspe premagati predsodke, lahko zaživimo veliko bolj svobodno in odgovorno.

8 ZAHVALA

Iskreno bi se zahvalila svojim mentoricama, mag. Aniti Povše in Suzani Pustinek, za pomoč, svetovanje, podporo in potrpežljivost z mano pri izdelavi raziskovalne naloge. Zahvaljujem se dr. Iztoku Tomažiču z Biotehniške fakultete v Ljubljani, ki mi je omogočil predstavitev izbranih vrst živali na naši šoli.

Zahvaljujem se tudi vsem mojim prijateljem za pomoč pri izvajanju poskusov. Na koncu bi se zahvalila tudi svoji družini za pomoč pri premagovanju težav in veliko moralno podporo pri izdelovanju te naloge. Še posebej pa si zahvalo zasluži moja mama, ki mi je vedno pomagala, ko sem potrebovala pomoč in mi je vedno stala ob strani.

9 LITERATURA

- ~ Furlan, I. Strah pred živalmi
http://www.otroci.si/vzgoja_otrok/strah_pred_zivalmi.html (14. 12. 2012).
- ~ Izpoved osebe s strahom pred pajki
<http://med.over.net/forum5/read.php?6,4115491> (10. 1. 2013).
- ~ Izpoved 2
<http://petersfotoblog.blogspot.com/2007/12/strah-pred-kaami-ozroma-zakaj-se-jih.html> (10. 1. 2013).
- ~ Luštrek, M. Odpravljanje predsodkov
<http://www.gore-ljudje.net/novosti/79910/> (10. 1. 2013).
- ~ Musek, J. Pečjak, V. 1995. Psihologija. Educy, Ljubljana.
- ~ Ocepek, R. 2012. Premagajmo predsodke do živali: vzgoja za odgovoren odnos do narave. Agencija Baribal, Ljubljana.
- ~ Preusmerite strah do živali
<http://druzina.ena.com/Otroci/Vzgoja/Preusmerite-strah-do-zivali.htm> (10. 1. 2013).
- ~ Strahovi in fobije
http://www.slohipnoterapija.org/strahovi_in_fobije.htm (10. 12. 2012).
- ~ Tomažič, I. 2009. Vpliv izkušenskega učenja na trajnost znanja in na spreminjanje odnosa do dvoživk pri učencih devetletne osnovne šole : doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta Ljubljana, Oddelek za biologijo, Ljubljana.
- ~ Verčkovnik, T. 1995. Predsodki. Zapiski predavanj (neobjavljeno).
- ~ Vzgoja otrok
http://www.otroci.si/vzgoja_otrok/strah_pred_zivalmi.html (12. 1. 2012).

10 PRILOGE

PRILOGA A

Anketa

Moje ime je Maja Vrečar in obiskujem 8. razred OŠ Gustava Šiliha Velenje. Delam raziskovalno nalogo z naslovom *Predsodki do izbranih vrst živali*. Z njo želim ugotoviti, kakšni so predsodki do določenih živali in kaj povzroča njihov nastanek. Prosim, da odgovorite na spodnja vprašanja.

Ime in priimek: _____ Starost: _____ Spol: M Ž

1. Katere od naštetih živali ne bi prijel v roke? (možnih je več odgovorov)

Zraven obkrožene živali na črto zapiši, zakaj.

- a) miš _____
- b) kača _____
- c) ptičji pajek _____
- d) ščurek _____
- e) krastača _____
- f) kuščar _____

2. Ali si katero od naštetih živali že srečal v naravi?

- a) miš
- b) kača
- c) ptičji pajek
- d) ščurek
- e) krastača
- f) kuščar

3. Kaj bi naredil, če bi v naravi srečal kačo?

- a) Stopil bi korak nazaj in počakal, da se umakne.
- b) Zakričal bi.
- c) Zbežal bi.
- d) Kačo bi nemudoma ubil.

4. Katero od naštetih živali bi imel doma? Zakaj?

- a) miš _____
- b) kačo _____
- c) ptičjega pajka _____
- d) ščurka _____
- e) krastačo _____
- f) kuščarja _____

5. Med spodaj naštetimi živalmi obkroži tiste, do katerih imajo tvoji bližnji sorodniki predsodke.

- a) miš
- b) kača
- c) ptičji pajek
- d) ščurek
- e) krastača
- f) kuščar

6. S križcem označi, ali se z naslednjimi izjavami strinjaš ali ne.

	Se strinjam	Ne vem	Se ne strinjam
Kača je hladna.			
Miši prenašajo bolezni.			
Kača je sluzasta.			
Ptičji pajek je za človeka zelo nevaren.			
Krastače povzročajo kraste na koži.			
Kuščar ima strupen ugriz.			
Ščurki prenašajo bolezni.			
Če miš primeš v roke, te bo polulala.			

Hvala za sodelovanje!